

Organizovana posjeta djece iz kampova Konik 1 i Konik 2 Posebnoj jedinici policije, odnosno jedinici Tima policije na konjima

Danas 22.11.2015. NVO Juventas organizuje posjetu djece iz kampova Konik 1 i Konik 2 Posebnoj jedinici policije, odnosno jedinici Tima policije na konjima.

NVO Juventas u prethodne dvije godine kao sastavni dio rada organizacije realizuje niz aktivnosti za djecu iz izbjegličkih naselja Kamp Konik I i Konik II. Sa djecom se sprovode aktivnosti koje za cilj imaju uspješniju socijalnu integraciju Roma i Egipćana u Crnoj Gori. Realizovane su mnoge aktivnosti među kojima su i posjete institucijama u Podgorici. Upravu policije smo prepoznali kao jednu od onih institucija za koje smatramo da je od velikog značaja i željeli smo da se djeca i mladi upoznaju sa načinom funkcionisanja ove Jedinice Policije. Pored toga, smatramo da će djeci ovakav vid druženja koje je i rekreativnog i edukativnog karaktera biti od značaja za njihovu bolju socijalnu integraciju.

Ovom prilikom se zahvaljujemo Posebnoj jedinici policije jer su nam izašli u susret, i prepoznali značaj ovakvog vida aktivnosti koje Juventas realizuje.

Napominjemo Vam da je NVO Juventas od 2012. godine partner na projektu pod nazivom "Program pomoći za integraciju i povratak RAE i drugih I/RL-a koji žive u naselju Konik" koji finansira Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori uz pomoć Vlade Crne Gore. Glavni cilj projekta predstavlja doprinos implementaciji Strategije za trajno rješavanje pitanja Raseljenih (RL) i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik.

76 djece i mladih iz kampova Konik 1 i Konik 2 učestvovali u Juventasovim modulima o građanskim pravima

U period od 2 mjeseca, NVO Juventas je organizovao 18 radionica o građanskim pravima za 76 djece i mladih iz kampova Konik 1 i Konik 2. Radionice predstavljaju dio druge faze projekta „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ kojim se nastavlja realizacija aktivnosti koje su u prvoj fazi pokazale dobre rezultate i bile prepoznate kao korisne od strane stanovnika Kampa Konik. Radionice su ukalaze i na važnost što češćih neformalnih druženja ali i povećanje obuhvata posojećih programa podrške u učenju i prohrana koji daju podršku integraciji mladih u svakodnevni život grada i države.

Juventas je započeo realizaciju radionica sa mladima iz Kampova 1 i 2 u novembru 2015. godine i one će trajati do kraja kalendarske godine. Radionice se održavaju u PR Centru na Starom aerodromu tri puta sedmično po 120 minuta. U realizaciji aktivnosti učestvuju socijalni radnici i romski asistenti zaposleni u Juventasu.

Radionice se sastoje iz tri modula kroz koje mladi imaju priliku da se upoznaju, nauče koja su to njihova prava i odgovornosti, kao i da sagledaju mogućnosti koje imaju kada je u pitanju obrazovanje. Moduli se odnose na upoznavanje učesnika radionice, učenje vještina komunikacije i načine njenog ostvarivanja. Poseban akcenat se stavlja na upoznavanje učesnika sa dječijim pravima, obavezama i odgovornostima kao i isticanje važnosti obrazovanja kroz prikazivanje filma koji govori o mladim Romima i Romkinjama koji su uspješni u profesijama kojima se bave ili su uzorni učenici.

Navedena aktivnost, kao i sve aktivnosti koje Juventas u svojstvu partnera sprovodi u kampu Konik, predstavljaju dio projekta, „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ koji se sprovodi u naselju Konik sa romskom populacijom od novembra 2012. godine. Značaj aktivnosti na ovom projektu je prije svega u otvaranju mogućnosti marginalizovanim grupama da učestvuju u društvenom životu. S obzirom na to da su mnogima uskraćene šanse za normalan socijalni život, pomenuti projekat ima za cilj doprinos društvenoj integraciji Roma i njihovom uključenju u društvena i kulturna dešavanja. Takođe kroz aktivnosti projekta nastoji se poboljšanju položaja mladih Roma i Egipćana u zajednicu kroz smanjenje jezičkih barijera, podršku obrazovanju i savladavanju socijalnih vještina koje će učiniti da postanu ravnopravni članovi društva u kojem žive ali i da budu zadovoljni sobom i svojim postignućima.

76 djece i mladih iz kampova Konik 1 i Konik 2 učestovali u Juventasovim modulima o građanskim pravima

U period od 2 mjeseca, NVO Juventas je organizovao 18 radionica o građanskim pravima za 76 djece i mladih iz kampova Konik 1 i Konik 2. Radionice predstavljaju dio druge faze projekta „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ kojim se nastavlja realizacija aktivnosti koje su u prvoj fazi pokazale dobre rezultate i bile prepoznate kao korisne od strane stanovnika Kampa Konik. Radionice su ukalaze i na važnost što češćih neformalnih druženja ali i povećanje obuhvata posojećih programa podrške u učenju i prohrana koji daju podršku integraciji mladih u svakodnevni život grada i države.

Juventas je započeo realizaciju radionica sa mladima iz Kampova 1 i 2 u novembru 2015. godine i one će trajati do kraja kalendarske godine. Radionice se održavaju u PR Centru na Starom aerodromu tri puta sedmično po 120 minuta. U realizaciji aktivnosti učestvuju socijalni radnici i romski asistenti zaposleni u Juventasu.

Radionice se sastoje iz tri modula kroz koje mladi imaju priliku da se upoznaju, nauče koja su to njihova prava i odgovornosti, kao i da sagledaju mogućnosti koje imaju kada je u pitanju obrazovanje. Moduli se odnose na upoznavanje učesnika radionice, učenje vještina komunikacije i načine njenog ostvarivanja. Poseban akcenat se stavlja na upoznavanje učesnika sa dječijim pravima, obavezama i odgovornostima kao i isticanje važnosti

obrazovanja kroz prikazivanje filma koji govori o mladim Romima i Romkinjama koji su uspješni u profesijama kojima se bave ili su uzorni učenici.

Navedena aktivnost, kao i sve aktivnosti koje Juventas u svojstvu partnera sprovodi u kampu Konik, predstavljaju dio projekta, „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ koji se sprovodi u naselju Konik sa romskom populacijom od novembra 2012. godine. Značaj aktivnosti na ovom projektu je prije svega u otvaranju mogućnosti marginalizovanim grupama da učestvuju u društvenom životu. S obzirom na to da su mnogima uskraćene šanse za normalan socijalni život, pomenuti projekat ima za cilj doprinos društvenoj integraciji Roma i njihovom uključenju u društvena i kulturna dešavanja. Takođe kroz aktivnosti projekta nastoji se poboljšanju položaja mladih Roma i Egipćana u zajednicu kroz smanjenje jezičkih barijera, podršku obrazovanju i savladavanju socijalnih vještina koje će učiniti da postanu ravnopravni članovi društva u kojem žive ali i da budu zadovoljni sobom i svojim postignućima.

Oснаživanje psihološko pedagoških službi u radu sa LGBT mladima

U sklopu projekta "Unapređenje kapaciteta školskih psihologa i pedagoga kao podrška diskriminiranim LGBT mladim osobama", a u toku naredna dva dana (16.12 i 17.12.), NVO Juventas će sprovoditi seminar "Osnaživanje psihološko pedagoških službi u radu sa LGBT mladima" za 25 psihologa i pedagoga iz srednjih škola širom Crne Gore.

Pomenuti projekat sprovodi se sa glavnim ciljem kreiranja sigurnog i podržavajućeg školskog okruženja za LGBT osobe.

U društvu u kojem živimo heteroseksualnost predstavlja normativ, što homo/biseksualnost stavlja u odstupajući, manje vrijedan, diskriminujući okvir. U ovakvom opštem društvenom okruženju, mlade osobe koje uočavaju da ih privlače osobe istog pola ili osjećaju da ne pripadaju pripisanom biološkom polu suočavaju se sa dodatnim tenzijama, strahovima, i nemaju povjerenja da sa nekim podijele ova osjećanja. Odrasli, najčešće ne razumiju, ne odobravaju, podcjenjuju, negativno vrjednuju istopolne veze. S druge strane vršnjaci/kinje često manifestuju diskriminujući odnos pri samom pomenu LGB ili T.

LGBT mladima je potrebna podrška, kao i kreiranje sigurnog okruženja u kojem slobodno mogu izražavati svoju orijentaciju i/ili rodni identitet. Škola bi trebala da predstavlja siguran i bezbjedan ambijent za sve učenike/ce, bez obzira na njihove specifičnosti. Stručna služba (psiholozi/škinje i pedagozi/škinje) treba da predstavlja prostor gdje učenici/e mogu slobodno da se obrate i otvoreno razgovaraju o svojim dilemama, promišljanjima i izazovima sa kojima se suočavaju. Jedan od važnih ciljeva rada stručnih službi u školi jeste kreiranje klime među učenicima/cama, roditeljima, nastavnim i vannastavnim osobljem, u odjeljenju i školi, koja postiče i njeguje razumijevanje, toleranciju, zajedništvo i nenasilje.

Otuda, učesnici radionica iz stručnih službi srednjih škola u Crnoj Gori imaju priliku da čuju više o LGBT identitetima, mehanizmima homofobije, uvriježenim stereotipima, kao i ljudskim pravima lezbijki, gej, biseksualnih i transrodnih osoba u Crnoj Gori. Na treningu će,

takođe, biti riječi o senzibilisanosti psihologa i pedagoga za teme posvećene LGBT zajednici, tj. problemima sa kojima se ova populacija suočava, a isti podrazumijeva i dobro razvijenu i ciljanu strategiju podizanja svijesti, edukativne i participativne aktivnosti.

Projekat je podržan od strane Kanadske Ambasade, a realizuje se u saradnji sa Ministarstvom prosvjete Crne Gore.

Rezultati projekta predstavljeni Upravnom odboru

Danas je u Ministarstvu rada i socijalnog staranja organizovan sa sastanak UO projekta „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ kojim koordinira Help sa partnerima među kojima je Juventas. Sastanak je vodila ministarska Kovacević.

Na sastanku Upravnog odbora projekta „Program pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“, Juventas je istakao da je na projektu do decembra 2015, 110 djece i mladih obuhvaćeno aktivnostima socijalne podrške. Kroz ovu komponentu je implementirao: 40 psihosocijalnih radionica, 15 radionica o socijalnim vještinama, 4 radionice o reproduktivnom zdravlju i zloupotrebi droga, 9 radionica izvan kampa i posjeta gradu, 1 pozorišna predstava, 25 djece uključeno u aktivnost Pomoći pri izradi domaćih zadataka koja se realizuje u saradnji sa Crvenim Krstom, od prvog septembra u Juventasu zaposlen treci romski asistent.

U prethodnih 12 mjeseci realizacije „Programa pomoći za integraciju i povratak RE i drugih I/RL koji žive u naselju Konik“ uz podršku Juventasovog tima, 25 porodica je podnijelo kompletnu dokumentaciju Centru za socijalni rad, 42 osobe registrovane u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore. Usluge socijalnog savjetovanja su pružene za za 109 odraslih osoba kroz 262 kontakata. Ukupan broj obuhvaćenih članova porodica je 322. Broj dokumenata koja su obezbijedila lica je 336.

Organizovana je akcija čišćenja kontaminiranog materijala za injektiranje (špriceva i igala) koji su nađeni pored vrtića u Kampu.

Upravnom odboru projekta su predstavljeni rezultati svih partnera i iznijeti aktuelni problemi. Upravni odbor se sastoji od predstavnika nadležnih ministarstava, predstavnika stanovnika Kampa, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, UNHCR-a i NVO-a.

Koalicija NVO : Za civilni sektor transparentost ostaje glavni prioritet

Koalicija nevladinih organizacija – Saradnjom do cilja održala je svoju godišnju Skupštinu 12. decembra u Podgorici. Koalicija trenutno okuplja 97 nevladinih organizacija iz Crne Gore i predstavlja najveću organizovanu grupaciju nevladinih organizacija ovog tipa u Crnoj Gori.

Već godinama Koalicija predstavlja važan instrument u borbi za kreiranje adekvatnog ambijenta za djelovanje i razvoj nevladinih organizacija u Crnoj Gori.

Na sjednici Skupštine usvojeni su sledeći dokumenti : Izveštaj o radu za 2015. godinu, Finansijski izveštaj za 2015. godinu, Model Odluke o finansiranju projekata NVO u lokalnim samoupravama, Predlog Uredbe o kriterijumima, mjerilima i postupku dodjele državne

imovine u vlasništvu Crne Gore na korištenje nevladinim organizacijama, kao i plan rada za 2016. godinu. Takođe, na sjednici je izabran novi predsjednik Skupštine Koalicije, Milenko Vojičić.

Model odluke o finansiranju projekata NVO na lokalnom nivou biće predložen lokalnim samoupravama i Zajednici opština Crne Gore u želji da se procedure u ovoj oblasti učine boljim. Predloženim Modelom se insistira na uvođenju minimalnog procenta tekućeg lokalnog budžeta kojim će se finansirati projekti NVO, a ocjenjivanje kvaliteta predloženih projekata treba da vrše stručna lica izabrana na konkursu, koja nisu angažovana u nevladinim organizacijama ali ni organima lokalne samouprave. Uzimajući u obzir da se veliki broj nevladinih organizacija oslanja na lokalnu samoupravu po pitanju pronalazjenja sredstava za njihov rad, Koalicija je pripremila ovaj dokument koji će, ukoliko bude prihvaćen od crnogorskih opština, biti dobra osnova za transparentno i kvalitetno finansiranje nevladinih organizacija. Koalicija vjeruje da će ovaj model povećati broj kvalitetnih projekata koji će se implementirati u lokalnim zajednicama i time doprinijeti unaprijeđenju kvaliteta života u svim crnogorskim opštinama.

Poseban fokus je stavljen na Predlog Uredbe o kriterijumima, mjerilima i postupku dodjele državne imovine u vlasništvu Crne Gore na korištenje nevladinim organizacijama koji predstavlja veoma važnu osnovu za kreiranje transparentnije i uspješnije saradnje između NVO i državnih organa i ne ostavlja prostora dodjeli državne imovine mimo unaprijed određenih kriterijuma, što je sada slučaj. Nepostojanje procedura koje počivaju na unaprijed poznatim kriterijumima su osnov za stvaranje klijentelističkih odnosa državnih organa i NVO. Od takvih aranžmana najveću štetu imaju same nevladine organizacije. Koalicija NVO – Saradnjom do cilja će nastaviti u narednom periodu da služi kao glas organizacija civilnog sektora i instrument u borbi za ostvarenje interesa nevladinih organizacija odnosno svih crnogorskih građana i građanki.

S poštovanjem,

Goran Đurović, predsjednik Upravnog odbora Koalicije NVO – Saradnjom do cilja

Predstavljanje knjige Knjiga “Priče o svakodnevnim etičkim dilemama”

Na Međunarodni dan borbe protiv korupcije, 9. decembra, u Američkom uglu u Podgorici, ambasadorica SAD u Crnoj Gori Margaret En Uehara (Margaret Ann Uyehara), sa predstavnicima nevladinih organizacija Juventas i Atak, predstavice knjigu priča grupe crnogorskih učenika i studenata pod nazivom “Priče o svakodnevnim etičkim dilemama”.

Knjiga "Priče o svakodnevnim etičkim dilemama" rezultat je programa koji je okupio grupu učenika i studenata iz različitih dijelova Crne Gore s ciljem da predstave svoje lične priče o etičkim izborima. U septembru 2014. godine, 15 izabranih učesnika programa učestvovali su na jednodjeljnoj radionici pod nazivom "Priče o svakodnevnim etičkim dilemama", koja je realizovana u saradnji sa renomiranom američkom organizacijom "The Moth" uz finansijsku podršku Ambasade SAD. Edukatori iz organizacije "The Moth" radili su sa učesnicima kampa na razvijanju njihovih sposobnosti scenskog pripovijedanja i javnog obraćanja o temama poput mita, korupcije i etičkog ponašanja. Istovremeno, učesnici programa su imali priliku da učestvuju u brojnim aktivnostima koje su organizovali lokalni partneri Ambasade na ovom projektu - nevladine organizacije Juventas, Atak i MAYAA. Program je okončan sa dva javna izvođenja na kojima su srednjoškolci i studenti govorili lične priče publici. Nevladine organizacije Juventas i Atak su nastavili da rade sa učesnicima programa na prilagođavanju njihovih priča pisanoj formi što je rezultiralo knjigom "Priče o svakodnevnim etičkim dilemama." Cilj Ambasade je da ovim projektom pruži podršku mladim ljudima iz Crne Gore da podignu glas protiv korupcije i drugih negativnih društvenih pojava koristeći umjetnost kao način da prenesu poruku.

Dobro došli na promociju knjige u Američkom uglu u Kulturno-informativnom centru „Budo Tomović“ u Podgorici u srijedu 9. decembra 10:45 sati.

Tortura nad zatvorenicima u ZIKS-u bez adekvatnog odgovora države preko 10 mjeseci

Od Ministra pravde i Vrhovnog državnog tužioca očekujemo da hitno pokrenu postupke utvrđivanja odgovornosti uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) i Osnovnog državnog tužilaštva zbog toga što u proteklih 10 mjeseci nisu u skladu sa zakonom procesuirali torturu i nečovječno i ponižavajuće postupanje izvršeno nad najmanje trinaest zatvorenika prebijanjem u ZIKS-u, kako je utvrdio i Ombudsman u mišljenju od 24.11.2015. Zatvorenici su zlostavljani posle težeg incidenta u kome je nekoliko zatvorenika napalo pripadnike zatvorske policije 14. januara ove godine.

Povrede zatvorenika je utvrdio i sudski vještak. Posebno je šokantan nalaz vještaka, koji je objavio Ombudsman, po kojem je jedan od zlostavljanih zatvorenika pretrpio čak 46 udaraca tupom silom.

Činjenica da je do torture došlo tek po odlasku Ombudsmana iz zatvora, koga je uprava ZIKS-a prethodno pozvala da bi se uvjerio da osuđenici nisu zlostavljani, ukazuje na planirano organizovano djelovanje u pravcu izvršenja krivičnih djela Mučenja i Zlostavljanja. Ombudsman je naknadno utvrdio i objavio da su zatvorski službenici organizovano, u grupi prebijali zatvorenike.

Državno tužilaštvo je do danas optužilo samo jednog zatvorskog policajca zbog prebijanja jednog zatvorenika, ali ne i druge koji su u tome neposredno učestvovali, odnosno koji su omogućili, podržavali ili prikrivali intenzivno zlostavljanje zatvorenika posle incidenta. ZIKS

(u sastavu Ministarstva pravde) je disciplinski kaznio samo dva zatvorska policajca zbog prebijanja jednog zatvorenika.

Ombudsman je o ishodu svog ispitnog postupka javnost obavijestio tek nakon deset mjeseci, što takođe nije dovoljno efikasno u slučajevima torture prema evropskim standardima. Iz mišljenja Ombudsmana se saznaje da ni Osnovno državno tužilaštvo ni ZIKS nisu blagovremeno i djelotvorno sarađivali s njim u ispitnom postupku.

Imajući u vidu sporo i nedjelotvorno postupanje državnih organa, može se zaključiti da u Crnoj Gori nije uspostavljena politika i praksa "nulte tolerancije torture" kako su to međunarodne organizacije od Crne Gore prethodno i izričito zahtijevale. Podsjećamo da je Evropska komisija u nedavno objavljenom izvještaju o napretku Crne Gore za 2015. godinu problematizovala ovaj slučaj i zahtijevala potpunu istragu.

Državno tužilaštvo je u roku od dvije sedmice od incidenta optužilo devetoricu zatvorenika zbog napada na zatvorske policajce, a nešto kasnije i jednog pripadnika zatvorske policije zbog prebijanja jednog zatvorenika. Od tada do danas nije objavljeno da je bilo ko drugi okrivljen u vezi tog događaja, dok je tužilaštvo u međuvremenu odbacilo optužbe protiv pet prvobitno optuženih zatvorenika za napad na policajce. Istraživači naših organizacija razgovarali su u proteklih deset mjeseci o incidentu u ZIKS-u i onome što je uslijedilo sa brojnim svjedocima, koji nisu isključivo bili zatvorenici. O svim našim saznanjima o nezakonitom kažnjavanju zatvorenika obaviještavali smo Vrhovnog državnog tužioca u četiri navrata, a poslednji put 29. marta 2015. godine.

ZIKS je u kontekstu incidenta disciplinski kaznio zatvorenike koji su napali zatvorske policajce, kao i dva pripadnika zatvorske policije zbog zlostavljanja jednog zatvorenika. Jedan od tih policajaca je onaj koga je Osnovni državni tužilac u Podgorici jedinog i procesuirao u kontekstu spornog događaja. *[Odgovor ZIKS na zahtjev za pristup informacijama Z-SPI-br. 4/15 od 9. septembra 2015.]*

Državno tužilaštvo je u slučaju obavještenja o zlostavljanju u zatvoru dužno da sprovede efikasnu i djelotvornu nezavisnu istragu i beskompromisno sankcioniše sve koji su u takvom postupanju neposredno učestvovali, ili koji su ga pomagali ili prikrivali i to bez obzira da li su same žrtve zlostavljanja podnijele krivičnu prijavu ili ne. Više puta je Crnoj Gori od međunarodnih tijela sugerisano da njeni najviši zvaničnici moraju da obezbijede primjenu politike "nulte tolerancije za torturu", ali se i dalje dešava suprotno.

Podsjećamo da:

- niko nije kažnjen zbog masovnog prebijanja pritvorenika u ZIKS-u 1.9.2005;
- nije adekvatno procesuirano ni kažnjeno zlostavljanje Igora Milića i Dalibora Nikezića u ZIKS-u, kako je utvrdio i Evropski sud za ljudska prava;
- zbog prebijanja pritvorenice Vladane Kljajić, procesuirane su dvije zatvorske službenice tek kada se umiješao Evropski komitet za sprječavanje mučenja, kada su dobile najblažu moguću, uslovnu osudu;

- ove godine su samo uslovno kažnjeni zatvorski službenici koji su prebili Marka Đurkovića u istražnom zatvoru u ZIKS-u, a i to zato što je Đurković insistirao na tom postupku, koji je od početka pratila Akcija za ljudska prava.

Ombudsman nema ovlašćenja da procesuirao bilo koga, ali je njegovo detaljno mišljenje i kao Nacionalnog preventivnog mehanizma za sprječavanje mučenja da su službenici ZIKS-a u januaru sproveli torturu i drugo zlostavljanje nad trinaesticom zatvorenika od izuzetnog značaja. Međutim, mišljenje Ombudsmana je stiglo mnogo kasnije nego što se očekivalo. Jutro nakon incidenta, 15. januara 2015, obratili smo se usmeno, a zatim i pismom Ombudsmanu, apelujući na njega da se vrati u zatvor i ponovo posjeti konkretne zatvorenike, posle prvobitne posjete koju je obavio odmah posle incidenta. Iako Ombudsman navodi da je postupanje upravo pokrenuto tim pismom, na pismo je odgovorio čak tri i po mjeseca kasnije, 27. aprila 2015. navodeći da ispituje slučaj i da će nas o ishodu ispitnog postupka obavijestiti. Obavještenje od Ombudsmana o ishodu tog postupka dobili smo tek 24. novembra, više od 10 mjeseci nakon incidenta.

NVO Akcija za ljudska prava i Juventas sprovode projekat "Usmjeravanje zatvora ka zajednici" uz podršku EU i Britanske ambasade, u okviru koga se vrši i kontinuirani monitoring poštovanja ljudskih prava u zatvoru posebno u odnosu na sprječavanje torture i drugog zlostavljanja.

Tea Gorjanc-Prelević
izvršna direktorica HRA

Ivana Vujović
izvršna direktorica Juventas

Juventas pružio usluge za preko hiljadu crnogorskih građana u povećanom riziku od HIV-a

U periodu od 1. jula 2014 godine do 1. jula 2015 Juventas je u sklopu svojih programa pružio usluge za više od 1000 crnogorskih građana, a koji pripadaju populacijama u povećanom riziku od HIV-a.

Aktivnosti koje su u prethodnom periodu sprovedene uključivale su: terenski rad, preventivnu edukaciju i informisanje, distribuciju besplatnih kondoma i lubrikanata, psihosocijalnu i medicinsku podršku, zamjenu sterilne opreme za injektiranje, promociju i upućivanje na službe zdravstvene i socijalne zaštite (u zavisnosti od populacije sa naglaskom na institucije za tretman i rehabilitaciju bolesti zavisnosti odnosno pre i neonatalne njege.)

Naši servisi obuhvatili su 602 osobe koje su korisnici droga koji injektiraju (14,7% žene), 261 zatvorenika (6 žena), 172 seksualne radnice, te 494 muškarca koji imaju seksualne odnose sa muškarcima.

Naše iskustvo od 15 godina preventivnog rada ukazuje na činjenicu da obuhvat u narednom periodu mora biti veći, a dostupnost zdravstvenih i socijalnih servisa unaprijeđena kroz rad na ljudskim pravima svih navedenih grupa.

Ključne preporuke Svjetske zdravstvene organizacije u cilju zaustavljanja AIDS-a do 2030 godine su: (1) Unaprijediti prevenciju (2) Ponuditi testiranje svakoj osobi koja je u riziku (3) Obezbijediti tretman svakoj osobi koja živi sa HIV-om.

Nažalost, u ovom trenutku, usljed nedostatka novčanih sredstava stranih donatora, preventivni servisi u Crnoj Gori fokusirani na populacije u povećanom riziku, koje pružaju nevladine organizacije, suočeni su sa zabrinjavajućom situacijom koja može rezultirati njihovim potpunim zatvaranjem. Otuda, očekujemo od nadležnih institucija da nađu rješenje koje će učiniti uspostavljeni preventivni sistem održivim, te samim tim podržati implementaciju nacionalnih strateških dokumenata u oblasti HIV/AIDS-a.

Premijera predstave "Život na pauzu" u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija

Sinoć (18. novembra) u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) premijerno je izvedena predstava "Život na pauzu", reditelja Mirka Radonjića u kojoj su, pored glumaca Aleksandra Radulovića i Marije Backović, učestvovali i sedmorica zatvorenika. Premijera je izvedena nakon tri generalne probe kojima su prisustvovali i zatvorenici i zaposleni u ZIKS-u, a večeras i sutra se nastavlja sa repriznim izvođenjima kojima može da prisustvuje samo po 48 osoba.

Predstava je nastala u okviru projekta „Kulturno-umjetničko stvaralaštvo kao vid rehabilitacije“ koji su sproveli NVF B Film Montenegro i NVO ATAK u okviru većeg projekta "Usmjeravanje zatvora ka zajednici - sprječavanje zlostavljanja u zatvorima kroz reformu sistema rehabilitacije i resocijalizacije", koji sprovode NVO Juventas i Akcija za ljudska prava – HRA, uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije i Britanske ambasade u Podgorici.

Zahvaljujemo upravi ZIKS-a koja je dala punu podršku kolegama iz NVF B Film Montenegro i NVO ATAK koji su vrijedno radili na predstavi u vanrednim uslovima. Naglašavamo da nije bilo cenzure teksta, koji je nastajao u interakciji zatvorenika i umjetnickog tima. Zatvorenici su imali punu slobodu da doprinesu stvaranju predstave. Kreirana predstava je snažan i jedinstven produkt saradnje nevladinog sektora, umjetnika i uprave zatvora i može služiti kao primjer dobre prakse cijelom regionu.

Predstava "Život na pauzu" predstavlja izvanredan umjetnički i emotivni doživljaj koji su gledaoci i gledateljke sinoć ocijenili i kao nezaboravan. Glumci zatvorenici su kazali da im je iskustvo rada na predstavi bilo dragocjeno i da su uvjereni da će doprinijeti njihovoj resocijalizaciji.

Nadamo se da će ova predstava imati i više izvođenja i da uspjeh ovog projekta zaslužuje da se obezbijedi redovna praksa sličnog kulturno-umjetničkog stvaralaštva u zatvoru.

Akcija za ljudska prava i Juventas

Obilježavanje dana srednjoškolaca

Unija srednjoškolaca Crne Gore (UNSCG) obilježiće Dan srednjoškolaca u utorak, 17. novembra u okviru projekta „Srednjoškolski stav“ koji sprovodi NVO „Juventas“ uz podršku SHL fondacije iz Berlina (Njemačka).

Glavni dio obilježavanja Dana srednjoškolaca odigraće se na Moskovskom mostu u Podgorici, 17. novembra sa početkom u 11:00h. Unija srednjoškolaca okupiće oko 100 učenika srednjih škola iz Podgorice koji će stajati iza transparenta na kome će pisati: „Uključi se! Neka se i tvoj glas čuje!“ i istaći kratke poruke koje Unija želi prenijeti srednjoškolicima. Na ovaj način želimo da podstaknemo srednjoškolce da se uključe i počnu razmišljati o budućnosti koja zavisi upravo od njih, ali i da shvate koliko je važno da učestuju u procesima odlučivanja u vezi sa svim aspektima svog obrazovanja onda kada imaju konstruktivnu ideju koja može donijeti adekvatne promjene. Unija je sakupila i informacije o potrebnim unapređenjima u radu srednjih škola u državi i iste će predložiti na sastanku ministru prosvjete u Vladi Crne Gore, g-dinu Predragu Boškoviću. Jedna od ključnih tema razgovora biće i kako unaprijediti aktivizam mladih u srednjim školama, posebno kako ojačati ulogu učeničkih parlamenata.

Međunarodni dan srednjoškolaca obilježava se u znak sjećanja na praške srednjoškolce i studente koji su zbog mirnog protesta protiv nacističke okupacije svoje zemlje, 17. novembra 1939. godine strijeljani bez suđenja. Ovaj dan usko je povezan sa Deklaracijom o pravima srednjoškolaca, a prvput je obilježen 1941. godine u Londonu. Tradicija je zadržana zahvaljujući omladinskim organizacijama iz Evrope koje su u saradnji sa različitim srednjoškolskim pokretima širom Evrope pregovarale da Ujedinjene nacije zvanično prepoznaju ovaj dan kao srednjoškolski. Unija srednjoškolaca Crne Gore (UNSCG) odlučila je obilježiti ovaj dan i na nivou naše države.

Pismo predsjedniku Vujanovicu povodom izbora Zastitnika za ljudska prava i slobode

Poštovani predsjedniče VUJANOVIĆ,

obraćamo Vam se povodom Poziva za prethodno konsultovanje sa nevladinim organizacijama čija je osnovna djelatnost zaštita ljudskih prava i sloboda, u vezi davanja mišljenja o kandidatu

g-dinu Šučku Bakoviću (dosadašnjem Zaštitniku ljudskih prava i sloboda) za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Shodno gore navedenom, ističemo sljedeće:

1) Nejasno je zašto se u ove konsultacije uključuje Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, a čime se krše odredbe Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda i Ustav Crne Gore, koji propisuju da je Zaštitnik nezavisno i samostalno tijelo, a zakonski je proces uređen tako da se konsultacije sprovode između zainteresovanih strana i predsjednika direktno bez uplitanja Vlade. (*Član 7, Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda*)

2) Dalje, predstavljanjem jednog kandidata, konkretno sadašnjeg Zaštitnika, ograničava se proces konsultacija i svodi se na "glasanje" za i protiv tog prijedloga, odnosno praktično reizbor, čime se poništava duh Zakona koji predviđa najšire konsultacije koje treba da rezultiraju sa više prijedloga među kojima biste vi, kao ovlašćeni predlagač, izabrali najboljeg i predložili ga Skupštini. Vjerujemo da ima još onih koji su zaslužili da makar budu na istoj ravni razmatrani kao kandidati za ovu odgovornu funkciju i izražavamo žaljenje što se proces na ovaj način obesmišljava.

3) Kad je riječ o predloženom kandidatu Šučku Bakoviću, za novi mandat Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, zabrinjavajuće je da se insistira na ovom kandidatu upravo u godini kada je Evropska komisija u Izvještaju o Crnoj Gori za 2015. iznijela niz snažnih i oštrih ocjena o učinku i kapacitetima institucije Zaštitnika, čime se posredno direktno dovodi u pitanje politička volje države Crne Gore da sprovodi preuzete obaveze na putu ka EU i da uvažava preporuke Evropske Komisije.

4) Konkretno, u [Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015](#), između ostalog, stoji:

a. *„...Institucije za zaštitu ljudskih prava ostaju slabe. Ombudsman i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava treba da budu osnaženi, u skladu sa reformom antidiskriminacionog okvira. Znanje o međunarodnom i evropskom pravu i standardima ljudskih prava, te mogućnost kontrole trošenja sredstava, ostaju nedostatni...“.*

b. *„...Neka radna mjesta u instituciji Ombudsmana ostaju upražnjena, posebno u sektoru za ljudska prava i diskriminaciju. Sposobnost institucije da se djelotvorno bavi pritužbama građana ostaje ograničena: njena unutrašnja organizacija mora biti unaprijeđena kako bi odgovorila na širok mandat koji ima. Unutrašnji mehanizam nadzora nad procesuiranjem pritužbi trebalo bi da doprinese kvalitetu odluka. Generalno gledajući, ključne institucije zadužene za zaštitu ljudskih prava, uključujući Ministarstvo, nemaju dovoljno zapošljenih a postojeći kadar mora proći kroz dalje treninge, posebno u oblasti međunarodnih standarda ljudskih prava...“.*

c. Kad je riječ o Nacionalnom preventivnom mehanizmu (NPM), *“...inspekcijski nadzor od strane Ombudsmana je unaprijeđen u dijelu uslova pritvorenika, posebno zdravstvenih. Ali, sektor za NPM ostaje bez dovoljno osoblja a njegovi kapaciteti treba da budu ojačani kroz unaprijeđenje kvaliteta posjeta i postavljanje prioriteta. Ostaje zabrinutost u dijelu prevencije i kažnjavanja torture i nečovječnog postupanja, kako u pritvorskim jedinicama tako i u zatvorima...“;*

d. U dijelu borbe protiv diskriminacije se navodi da *“Kapacitet Ombudsmana da se djelotvorno bavi pritužbama ostaje ograničen i praćenje slučajeva diskriminacije koji su prijavljeni nije unaprijeđeno. LGBTI organizacije civilnog društva su nastavile da izražavaju zabrinutost zbog nedostatka rezultata institucije Ombudsmana, posebno u dijelu rada na inicijativama i pritužbama koje se odnose na diskriminaciju...”*

e. U dijelu rodne ravnopravnosti se ocjenjuje *“...Zakon je, takođe, pomjerio upućujuće mehanizme o rodnoj ravnopravnosti iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava na instituciju Ombudsmana koji posljedično treba unaprijeđenje administrativnih kapaciteta kako bi odgovorio izazovima ove dodatne funkcije, uključujući zapošljavanje osoblja sa iskustvom u pitanjima rodne ravnopravnosti...”*

f. U dijelu oko LGBT prava se konstatuje da *“Saradnja između institucije Ombudsmana i LGBTI organizacija zahtijeva unaprijeđenje, kao i saradnja sa nadležnim institucijama.”*

4) Izvještaj Evropske komisije nikad nije bio strožiji, i to sa pravom, prema postojećim kapacitetima i učinku institucije Ombudsmana koja postoji više od deset godina a još uvijek je, na žalost, po mnogo čemu, u inicijalnoj fazi razvoja za što su svakako najodgovorniji čelnici te institucije, a prije svih Zaštitnik ljudskih prava i sloboda. Stoga, insistiranje na nagradi u vidu novog mandata postojećem Zaštitniku umjesto pozivanja na odgovornost zbog ovakvih ocjena u najblažem okviru predstavlja lošu poruku i građanima Crne Gore i Evropskoj komisiji.

5) Konačno, nema sumnje da su brojni identifikovani problemi i nedostatnosti, koji rezultiraju neefikasnošću institucije posljedica loših rukovodećih sposobnosti postojećeg Zaštitnika i nedostatka volje da se institucija izgradi u kompetentnog i relevantnog aktera zaštite i promocije ljudskih prava u Crnoj Gori, na što su relevantne NVO u Crnoj Gori u više navrata proteklih godina argumentovano ukazivale. Ako se to ignoriše, ne obesmišljava se samo proces konsultacija sa NVO već se direktno doprinosi daljem urušavanju institucije Ombudsmana, koja je u demokratskim društvima od ogromne važnosti.

U daljem unaprijeđenju rada institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda neophodno je uzeti u obzir i pozitivna iskustva u funkcionisanju sličnih tijela u regionu, ali i šire. A to svakako podrazumijeva dijalog o alternativama, u okviru kojeg bi se razmatrali istovremeno brojni kandidati i među njima birao najbolji. Upravo taj najbolji bi ispunio dio očekivanja zainteresovane javnosti a koji se svakako odnosi i na češća pojavljivanja u javnosti, jasnije kritike na račun rada javnih institucija i službenika, nedvosmisleno otvoren prostor za djelovanje i svakodnevno korišćenje tog prostora, posebno u medijima i kroz sadržajnu saradnju sa NVO sektorom.

U nadi da ćete uvažiti ove argumente,

Daliborka ULJAREVIĆ, izvršna direktorka, Centar za građansko obrazovanje (CGO)
Ivana VUJOVIĆ, predsjednica Upravnog odbora, NVO Juventas
Biljana ZEKOVIĆ, izvršna direktorka, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja
Danijel KALEZIĆ, predsjednik Upravnog odbora, Queer Montenegro
Zlatko VUJOVIĆ, predsjednik Upravnog odbora, NVO Centar za monitoring i istraživanja

(CEMI)

Ana NOVAKOVIĆ, izvršna direktorka, Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO)

VDT da objavi rezultate istrage prebijanja Martinovića

Evropski standard apsolutne zabrane mučenja u slučaju policijske torture zahtijeva da državno tužilaštvo obezbijedi nepristrasnu i efikasnu istragu.

Zbog toga su nevladine organizacije Akcija za ljudska prava, Juventas, Centar za ženska prava, Crnogorska LGBTIQ Asocijacija „Kvir Montenegro“ i Institut alternativa zahtijevale od VDT-a da nepristrasno i hitno istraži sve slučajeve policijske brutalnosti, a prioritetno slučaj prebijanja Miodraga Martinovića i uništavanja njegovog automobila, koji je crnogorskoj javnosti, i policiji i državnom tužilaštvu među prvima poznat i to od nedjelje 25.10.2015, i da u što kraćem roku objavi imena osumnjičenih službenika policije.

Takođe, očekujemo od VDT-a da odmah obavijesti i Vladu i javnost Crne Gore i pokrene krivični postupak protiv onih koji su u policiji po komandnoj strukturi odgovorni i za nedjelotvornost istrage ako policija ne saraduje sa tužilaštvom u otkrivanju izvršilaca prebijanja Martinovića i onih koji su to naredili, podstrekivali ili i pomagali, kao što je to ranije bio slučaj u nekim od nekažnjenih slučajeva policijske torture.

Pismo poslato VDT-u možete u cjelosti pročitati [ovdje](#). Link:

Neophodna vladavina prava - bez tolerancije za napad na državne institucije i policijsku torturu

Crnoj Gori je neophodna dosljedna primjena vladavine prava u odnosu na sve događaje koji su obilježili nažalost nasilne proteste u Podgorici u subotu 24.10.2015.

Neophodno je što prije utvrditi identitet svih onih koji su napadom na policiju ali i na druge građane, novinare, privatnu i državnu imovinu izvršili niz krivičnih djela i time pretvorili mirne proteste u nasilne i nezakonite, na štetu većine okupljenih građana i države u cjelini. Iako su neposredni počinioci napada na policiju ispred Skupštine pretežno bili maskirani, napadi su dokumentovani brojnim snimcima što bi policiji trebalo da olakša posao. Pozivamo da se procesuiranje ovih lica i njihovih nalogodavaca sprovede hitno i transparentno kako bi se preduprijedila nova krivična djela.

S druge strane, napad na policiju, kao ni bilo šta drugo, ne može da opravda primjenu neproporcionalne sile od strane državnih službenika. Bestijalno prebijanje građanina Martinovića, Raičevića, neidentifikovanih lica u zlatarskoj ulici kao i drugih nenaoružanih lica koja ne pružaju otpor ukazuje na masovnu torturu koja je sprovedena na ulicama Podgorice nakon opravdanog razbijanja protesta. Očekujemo da u najkraćem roku državni

tužilac utvrdi identitet svih policajaca koji su neposredno učestvovali u tim incidentima, kao i onih koji su naredili ili nisu spriječili ovakvo postupanje i da ih procesuiraju za kvalifikovano Mučenje. Direktor policije Stojanović treba hitno da pokrene disciplinske postupke protiv svih njemu podređenih službenika koji ga nisu obavijestili o ovom i drugim dokumentovanim slučajevima prekoračenja policijskih ovlašćenja i doveli u situaciju da na konferenciji za štampu pred svjetskom javnošću izjavi da je policija bila "apsolutno na nivou zadatka", a ministar Konjević da je "policija postupala u skladu sa zakonom". U protivnom, treba da podnese ostavku.

Direktor policije, ministar unutrašnjih poslova i Vrhovni državni tužilac u Crnoj Gori 21. vijeka moraju da budu spremni da bestijalno ponašanje policajaca tretiraju kao napad na državu. Da je u Crnoj Gori na vreme počelo da se kažnjava za torturu (npr. nekažnjeno prebijanje zatvorenika u Spuzu 2005. i Aleksandra Pejanovića 2008) ne bismo se svi zgražavali nad brutalnim scenama i 2015. godine.

Očekujemo da javnost što prije bude obaviještena koja lica su uhapšena zbog napada na policiju kao i koji policajci su procesuirani za prekoračenje ovlašćenja. Ako Uprava policije i Ministarstvo unutrašnjih poslova ne istraže i sankcionišu postupanje svojih službenika, ministar Konjević i direktor Stojanović treba da snose odgovornost i podnesu ostavke.

Na građane apelujemo da sva krivična djela za koja znaju da su izvršena u subotu prijave Osnovnom državnom tužiocu i policiji, a ako su djela izvršili policajci onda obavezno i Savjetu za građansku kontrolu rada policije, tijelu koje je pokazalo da je sposobno za nepristrasno postupanje.

Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava
Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventas
Maja Raičević, izvršna direktorica NVO Centar za ženska prava
Zlatko Vujović, predsjednik UO NVO Centar za monitoring i istraživanje
Danijel Kalezić, predsjednik UO Crnogorska LGBTIQ Asocijacija „Kvir Montenegro“
Stevan Milivojević, izvršni direktor NVO LGBT Forum Progres

Srednjoškolski aktivizam za bolji učenički standard i kvalitetnije obrazovanje

Dana 24. oktobra u Budvi počela je sa radom I Generalna Skupština UNSCG. Na otvaranju su govorili predstavnici upravljačkih tijela UNSCG-a, najrelevantnijih institucija sistema i NVO Juventasa kao nosioca projekta.

Učenički parlamenti mogu biti snažan stimulans sveukupnom razvoju društva, i to prvenstveno kroz uticaj na kvalitetniju nastavu i odnos učenik-nastavnik u samoj školi, ocijenio je v.d. generalnog direktora Direktorata za opšte, srednje, stručno i obrazovanje odraslih, Veljko Tomić.

On je danas, na Prvoj Generalnoj Skupštini Unije Srednjoškolaca Crne Gore (UNSCG), istakao pravo te populacije na učestvovanje u učeničkim parlamentima.

„Ono što bih ja volio da vidim jeste, da svi učenički parlamenti učestvuju u radu stručnih organa škole, kada se raspravlja o pitanjima koja se tiču vas, kao što su učenički standard i vannastavne aktivnosti“, kazao je Tomić u Bečićima.

On smatra da je veoma važno da srednoškolci jačaju demokratske kapacitete mladih ljudi u Crnoj Gori i podstiču njihovo aktivno učešće u društvu.

„Upravo tu i vidim vašu ulogu kao nacionalne, krovne, organizacije sastavljene od učeničkih paralemenata svih srednjih škola u zemlji“, poručio je Tomić.

Izvršna direktorica nevladine organizacije Juventas Ivana Vujović podsjetila je da ta organizacija od 2006. godine prepoznaje učeničke parlamente i UNSCG kao važan aspekt učeničkog aktivizma.

Ona je pojasnila da je tokom 2010/11. godine, kroz projekat regionalnog karaktera, oformljena grupa srednjoškolaca, koja je osnovala UNSCG 2011. godine, a da je ta organizacija oformila novo rukovodstvo u martu ove godine. Podršku za rad Unije dala je organizacija SHL (SchülerHelfenLeben) iz Berlina koja sredstva prikuplja prvenstveno kroz angažman srednjoškolaca.

Vujović je poručila predstavnicima srednjoškolaca da moraju biti svjesni onih koji su ih izabrali na tu funkciju.

„Bitno je da ste u svakom momentu svjesni da ste vi samo jedan od srednjoškolaca kojih ima oko 32 hiljade u Crnoj Gori i da zagovarate odluke koje ste donijeli svi zajedno, na način koji je u najvećoj mjeri participativan“, kazala je ona.

Predsjednik Upravnog odbora UNSCG Jovan Bojović kazao je da je ta organizacija ostvarila mnoge zapažene rezultate u proteklih osam mjeseci, koliko formalno postoji.

„Možemo se pohvaliti da smo najveća omladinska organizacija u Crnoj Gori, u ovom trenutku. Ovakve rezultate, za tako kratak period, do sada nije postigla nijedna organizacija slična nama, ne samo u Crnoj Gori, nego i šire. Veoma je važno da takvim kontinuitetom nastavimo da radimo i dalje, jer smo mi važna karika između srednjoškolaca, zajednice i društva u cjelini.

V.d. direktora Zavoda za školstvo Radovan Popović podsjetio je da je 2004. godine došlo do reforme obrazovanja u Crnoj Gori, a da je tada uvedena i devetogodišnja osnovna škola.

On je istakao da je obrazovanje kompleksan sistem, i da, kako je ocijenio, nijedna zemlja nije zadovoljna obrazovnim sistemom.

Direktorica Ispitnog centra Dragana Dmitrović rekla je da je uvođenje maturalnog i stručnog ispita postavljeno kao važan zadatak crnogorskom obrazovanju.

„Vodilja je bio koncept da eksterni ispiti treba da služe za definisanje jasnih ishoda obrazovanja, na taj način da transformišu ciljeve obrazovanja“, navela je ona.

Dmitrović je rekla da su na nacionalnom nivou postavljeni standardi i ciljevi, pojašnjavajući da je pored svakodnevnog internog povjeravanja, potrebna i eksterna promjena znanja i da tu „leži“ uloga Ispitnog centra.

Predsjednik Skupštine UNSCG Milić Dujović ocijenio je da je položaj srednjoškolaca vrlo bitan u obrazovnom sistemu Crne Gore.

„Kakve srednjoškolce imamo danas, takvu ćemo državu imati sutra. Zapravo srednjoškolci, i ono što se u srednjoj školi odaberemo, to će imati ozbiljan uticaj u našoj državi“, naveo je on.

Saopštenje za medije povodom novih napada

Juventas i Kvir Montenegro najoštrije osuđuju napade na novinare/ke i redakcije medijskih kuća, prijetnje smrću novinarima/kama kao i napade na policijske službenike/ce i prostorije političkih partija.

Nedopustivo i neprihvatljivo je da se nezadovoljstvo uređivačkom politikom i medijskim izvještavanjem bilo koje medijske kuće ispoljavati nasiljem i nedozvoljenim radnjama. Sloboda i bezbjednost novinara i medijskih kuća mora biti neupitna.

Nezadovoljstvo radom bilo koje političke partije, ne smije se ispoljavati nasilnim putem, već se diskusija o tome mora voditi na civilizovan, demokratski način i unutar institucija sistema.

Najoštrije osuđujemo i zabilježene napade na policijske službenike prilikom njihovog vršenja službene dužnosti, ali i zahtijevamo adekvatnu i hitnu istragu svakog slučaja prekoračenja ovlaštenja policijskih službenika protiv učesnika/ca demonstracija.

Sa svim navedenim u vezi, zahtijevamo od državnih organa adekvatne, nadasve nepristrasne i profesionalne mjere i radnje kako bi bile utvrđene ispravne činjenice o svakom mogućem kršenju zakona od strane svih uključenih aktera.

Srdačan pozdrav,

JUVENTAS
KVIR MONTENEGRO

Zajedničko saopštenje Akcije za ljudska prava, Juventasa i Cemija

Imajući u vidu nezvanične podatke o tome da je više osoba uhapšeno prilikom jutrošnje akcije policije protiv demonstranata u Podgorici, kao i da je Gojku Raičeviću, uredniku portala IN4S i nekim drugim osobama policija nanijela tjelesne povrede, podsjećamo da je svaki vid torture nad građanima od strane policije apsolutno zabranjen, kao i da postoji pretpostavka odgovornosti policije za sve povrede koje uhapšeni dobiju prilikom i nakon hapšenja.

Apelujemo na državnog tužioca da se blagovremeno uključi i sprovede nepristrasnu istragu o postupanju policije.

Imajući u vidu da je Evropski komitet za sprječavanje mučenja (CPT) u svom izvještaju iz 2013. godine utvrdio da su u Crnoj Gori uhapšene osobe izložene znatnom riziku od zlostavljanja u policiji, apelujemo na direktora Uprave policije i ministra unutrašnjih poslova da obezbijede poštovanje zabrane svakog zlostavljanja uhapšenih, kao i poštovanje drugih prava. Uhapšeni imaju pravo da angažuju advokata i da odmah, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24h (kako dopuštaju posljednje izmjene ZKP) budu odvedeni kod dežurnog državnog tužioca koji će ili naložiti njihovo puštanje na slobodu ili izuzetno odredi dalje zadržavanje, ako je neophodno.

Protestujemo i zbog činjenice da su novinari onemogućeni da rade svoj posao i izvještavaju o akciji hapšenja koju je policija sprovedla na javnom mjestu, vršeći službene dužnosti u ime građana Crne Gore.

Dva novinara su uhapšena - Gojko Raičević urednik IN4S je pri tome i prebijen, prema tvrdnjama njegove supruge, a Draženu Živkoviću, novinaru Dana mu stavljene i lisice na ruke.

Akcija za ljudska prava će pratiti prekršajni postupak koji će se voditi protiv obojice.

Smatramo neodgovornim prema javnosti to što ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Uprava policije do sada (14.30h) nakon 8 časova od policijske akcije nisu obavijestili javnost o osnovanosti akcije i radnjama koje je policija preduzela.

S poštovanjem,

Tea Gorjanc Prelević, Akcija za ljudska prava

Ivana Vujović, Juventas

Zlatko Vujović, Centar za monitoring i istraživanje, CEMI

Prihvaćen predlog NVO sektora koji se odnosi na trudnice

- [trudnice](#)
- [juventas](#)

Na sjednici skupštinskog Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje održanoj 23.septembra 2015. predlagač je usvojio amandman na Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, koji je usaglašen prethodno sa 15 NVO, a predložen od strane Liberalne partije glasi. Amandman je postao sastavni dio Predloga zakona o zdravstvenom osiguranju. O Predlogu zakona će se poslanici izjašnjavati u nastavku sjednice petog vanrednog zasijedanja Skupštine.

Amandmanom je predviđeno da:

U članu 41 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

Fond refundira poslodavcu isplaćenu naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog održavanja trudnoće (liječenja prijetećeg abortusa), do iznosa koji ne može biti veći od dvije prosječne zarade zaposlenog u Crnoj Gori u prethodnoj godini, po podacima organa uprave nadležnog za poslove statistike.

Nevladine organizacije Juventas, Akcija za ljudska prava - HRA, Udruženje Roditelji, Centar za ženska prava, ANIMA, Sigurna ženska kuća, PRIMA, Centar za građansko obrazovanje - CGO, Udruženje mladih sa hendikepom - UMHCG, CAZAS, SOS za ženu i djecu žrtve nasilja, Podgorica, Centar za antidiskriminaciju – Ekvista, Kvir Montenegro, Centar za monitoring i istraživanje - CeMI i Centrar za razvoj nevladinih organizacija CRNVO pozdravljaju odluku Vlade da usvoje amandman kojim se spriječava diskriminacija žena i "kažnjavanje" trudnica, posebno visoko obrazovanih žena koje zarađuju više od prosječne zarade u državi koje su usled održavanja trudnoće privremeno spriječene da rade i stvaranje dodatne barijere prilikom zapošljavanja žena u reproduktivnoj dobi.

Dnevni centar za osobe koje injektiraju droge u prvoj polovini godine posjetilo 369 osoba

Podgorica, PR pres servis – Dnevni centar za osobe koje injektiraju droge pri nevladinoj organizaciji (NVO) Juventas u prvoj polovini godine posjetilo je 369 korisnika, od čega je 31 osoba bila ženskog pola, kazala je direktorica programa smanjenja štete u toj NVO, Tijana Žegura.

Ona je, povodom završetka Projekta "Smanjenje štete dugotrajnih posljedica zloupotrebe psihoaktivnih supstanci u Crnoj Gori", kazala da je Dnevni centar u prvoj polovini godine imao 74 nova klijenta.

Žegura je objasnila da je Projekat imao za cilj poboljšanje kvaliteta života osoba koje injektiraju droge i njihovih porodica, kroz programe prevencije smrti usljed predoziranja i programe rehabilitacije osoba koje injektiraju droge, a koje su nosioci virusnog hepatitisa C.

„U prvoj polovini godine je podijeljeno, u cilju preventivnih aktivnosti, 12,5 hiljada sterilnih igala i devet hiljada špriceva, dok je od klijenata vraćeno deset hiljada korištenih igala i tri hiljade špriceva“, rekla je Žegura u intervjuu za PR Centar.

Prema njenim riječima, sav kontaminirani pribor je odnijet u Klinički centar na uništenje, što je, kako je objasnila, doprinijelo povećanju bezbjednosti lokalne zajednice.

„Kako je glavni cilj postojanja Dnevnog centra u službi referentnog centra za injektiranje korisnika, 145 njih je upućeno u servise zdravstvene i socijalne zaštite u zajednici, poput: Psihijatrijske klinike, Klinike za infektivne bolesti, Dispanzera za mentalno zdravlje i Programa supstitucionog održavanja metadonom pri Domu zdravlja Podgorica, kao i Centru za socijalni rad i Udruženju anonimnih narkomana Crne Gore“, navela je Žegura.

U istom periodu, kako je dodala, korisnici usluga Dnevnog centra su se 213 puta savjetovali sa ljekarima, 124 sa socijalnim radnicima i 1.104 puta sa vršnjačkim edukatorima, koji su angažovani u tom centru.

Žegura je, govoreći o glavnom cilju Projekta objasnila da se on odnosi na programe prevencije smrti usljed predoziranja.

„Tokom deset godina, koliko mi u Crnoj Gori sprovodimo programe sa korisnicima droga, primjetili smo da sistem hitnog djelovanja u slučajevima predoziranja psihoaktivnih supstanci u medicinskim institucijama nije dovoljno razvijen, posebno na nivou države“, navela je ona.

Žegura je ukazala da je antidotom, koji služi za povratak osoba koje su se predozirale u normalno stanje, opremljena samo Hitna pomoć u Podgorici, dok u ostalim opštinama hitne pomoći nisu opremljene.

„Pozitivan primjer je što je Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u aprilu, nakon naših konsultacija sa direktorom, uveo postojanje antidota i obučeno je njihovo osoblje za korišćenje“, navela je Žegura.

Ona je upozorila da je od 369 klijenata, koji su bili korisnici Dnevnog centra u prvoj polovini godine, troje njih umrlo uslijed predoziranja korišćenja psihoaktivnih supstanci.

„Problem predoziranja u Crnoj Gori uopšte nije prepoznat kao jedan od alarmantnih problema. Sama grupa korisnika droga, posebno ovih koji injektiraju, nisu dovoljno prepoznati kao grupa koja je u povećanom riziku, i koja zaslužuje da se u većoj mjeri radi sa njim, što govori o diskriminaciji kako od opšteg društva, tako i od profesionalaca koji rade sa njima“, kazala je Žegura.

Kako je podsjetila, od 13. juna devetogodišnji projekat Vlade Podrška sprovođenja nacionalne AIDS strategije Crne Gore je prestao da se sprovodi.

„Kako je prema Svjetskoj banci Crna Gora klasifikovana kao zemlja sa srednjim i višim primanjima, smatra se da ona sama treba da finansira servise ove vrste. Crna Gora, zbog ekonomske situacije u kojoj se nalazi, nije uspjela da obezbijedi budžet za to. Tako da od 30. juna u Crnoj Gori, jedini preventivni servis koji je nastavio da radi vezan za korisnike droga je Centar u Podgorici“, navela je Žegura.

To, kako je upozorila, u budućnosti može direktno da utiče na povećanje stope infekcije HIV-om i Hepatitisom C.

„Postoje strašno loši primjeri u Rusiji gdje je u sklopu istih ovih dešavanja došlo do povećanje stope infekcije HIV-om među populacijom korisnika droga 400 odsto“, ukazala je Žegura.

Ona je rekla da su tokom Projekta saradivali i sa medicinskim radnicima, koji direktno pružaju usluge korisnicima droga, i da je tako izrađen poster o djelovanju u slučaju predoziranja psihoaktivnim supstancama.

Projekat Smanjenje štete dugotrajnih posljedica zloupotrebe psihoaktivnih supstanci u Crnoj Gori podržala je Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću.

[VIDEO] ŽEGURA O projektu:

[VIDEO] ŽEGURA O glavnom cilju projekta i broju korisnika:

[VIDEO] ŽEGURA O podciljevima projekta:

[VIDEO] ŽEGURA O gašenju Fonda

Apel poslanicima da zaustave ugrožavanje prava trudnica i porodilja

Liberalna partija je predložila amandman na Predlog zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju koji je prethodno usaglašen sa 15 nevladinih organizacija i kojim se predlaže da Fond refundira poslodavcu isplaćenu naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog održavanja trudnoće do iznosa dvije prosječne zarade zaposlenog u Crnoj Gori u prethodnoj godini, umjesto jedne prosječne zarade, kako je Vlada predložila.

Apelujemo na crnogorske poslanike i poslanice da glasaju za predloženi amandman i spriječe započeti trend Vlade da ugrožava prava trudnica i porodilja.

Prema članu 41 Predloga zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju, iznos koji se refundira poslodavcu je ograničen na svega jednu prosječnu zaradu.

Podsjećamo, visina iznosa koji se refundira poslodavcu je već ograničena na dvije prosječne zarade zaposlenog u državi još 2013. godine, odnosno usvajanjem Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti (član 51, stav 2), uprkos snažnom otporu nevladinih organizacija koje su upozoravale na diskriminaciju trudnica i porodilja koje zarađuju više od dvije prosječne zarade.

Smatramo da je minimalno neophodno iskoristiti navedenu odredbu Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti jer je nedopustivo otići korak dalje i dodatno pogoršati položaj zaposlenih trudnica, odnosno ograničiti iznos refundacije na koju poslodavac ima pravo na svega jednu prosječnu zaradu.

Predloženim amandmanom se spriječava diskriminacija žena i "kažnjavanje" trudnica, posebno visoko obrazovanih žena koje zarađuju više od prosječne zarade u državi koje su usled održavanja trudnoće privremeno spriječene da rade i stvaranje dodatne barijere prilikom zapošljavanja žena u reproduktivnoj dobi.

Takođe, izjednačava se odnos države prema trudnicama i porodiljama, kao jednako važnim i osjetljivim periodima u životu žene koja se odlučila na materinstvo.

Nadamo se da poslanici i poslanice neće slijediti logiku predlagača prema kojoj uštede u budžetu treba praviti na štetu trudnica i porodilja, te da će zaustaviti trend ugrožavanja njihovih prava.

S poštovanjem,

Ivana Vujović, Juventas

Tea Gorjanc Prelević, Akcija za ljudska prava, HRA

Kristina Mihailović, Udruženje Roditelji

Maja Raičević, Centar za ženska prava

Ljupka Kovačević, ANIMA

Ljiljana Raičević, Sigurna ženska kuća

Aida Perović Ivanović, PRIMA

Daliborka Uljarević, Centar za građansko obrazovanje, CGO

Marina Vujačić, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, UMHCG

Vladan Golubović, CAZAS

Biljana Zeković, SOS za ženu i djecu žrtve nasilja, Podgorica

Milan Šaranović, Centar za antidiskriminaciju - Ekvista

Danijel Kalezić, Kvir Montenegro

Zlatko Vujović, Centar za monitoring i istraživanje, CeMI

Ana Novaković, Centar za razvoj nevladinih organizacija, CRNVO

Nacionalna konferencija „Politike smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti” - drugi dan

U organizaciji NVO Juventas i NVO SOS Telefon Podgorica, 17. jula 2015. godine, održan je drugi dan Nacionalne konferencije „Politike smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti”. Konferencija, čije je održavanje predviđeno za 16. i 17. jul, za cilj je imala predstavljanje Izvještaja o sprovođenju Strategije za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa i Strategije za razvoj socijalne i dječije zaštite, kao i Izvještaja o sprovođenju Nacionalnog strateškog odgovora na HIV i Strategije za smanjenje nasilja u porodici. Nacionalna konferencija se održava u okviru projekta „Ubrzanje razvoja zajednice - SPEED UP”, koji NVO Juventas realizuje u saradnji sa NVO SOS Telefon Podgorica i Koalicijom NVO-a "Za društvene promjene", a koji je podržala Evropska komisija posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori.

U okviru prvog panela „Analiza efekata primjene Nacionalnog strateškog odgovora na HIV”, g-đa Aleksandra Marjanović iz Instituta za javno zdravlje govorila je o ključnim efektima Nacionalnog strateškog odgovora na HIV sa stanovišta Instituta. Ona je iznijela i epidemiološke podatke prikupljene od strane Instituta, navodeći pritom da je u Crnoj Gori jako niska zastupljenost HIV-a, ali i da treba imati na umu da je broj osoba koje žive sa HIV-om veći od broja prijavljenih slučajeva. G-din Vladan Golubović iz NVO CAZAS, naglasio je da je neophodno unaprijediti stanje u ovoj oblasti i to prije svega kroz medijske kampanje, radionice sa mladima, obuke zdravstvenih radnika, te akcije podizanja svijesti. On je naglasio i da je ključno uspostaviti terapijsko savjetovalište za HIV, hepatitis B i C, kao i da treba poboljšati kapacitete infektivne klinike. G-đa Jelena Čolaković i g-đa Tijana Žegura iz NVO Juventas, govorile su o svojim iskustvima u radu sa osobama inficiranih HIV-om, a takođe su i praktičnim primjerima prikazale su efekte Nacionalnog strateškog odgovora na HIV. G-đa Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventasa, predstavila je izvještaj „Analiza efekata primjene Nacionalnog strateškog odgovora na HIV”. Prema njenim riječima, jedan od ciljeva, stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja za oboljele od HIV-a, i pored preduzetih aktivnosti, nije u potpunosti ostvaren. Ona je navela da istraživanja pokazuju zabrinjavajuće rezultate, poput toga da svega 11% zdravstvenih radnika nije pokazalo niti jedan oblik osude prema oboljelima od HIV-a.

U okviru drugog panela „Analiza efekata primjene Strategije zaštite od nasilja u porodici”, g-đa Biljana Pejović, iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, navela je da je zaštita žena od nasilja u porodici jedan od nacionalnih prioriteta Crne Gore, te da se posebna pažnja treba posvetiti rješavanju problema i poboljšanju stanja u ovoj oblasti. Prema njenim riječima, stanje je, što pokazuju i rezultati istraživanja, prilično zabrinjavajuće. Tako svaka četvrta osoba smatra da je nasilje opravdano, a kao dominantna forma nasilja prepoznato je fizičko nasilje. G-đa Nevenka Stanković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda istakla je da je nasilje u porodici duboko sakriveno od očiju javnosti. G-đa Snežana Vujović iz Uprave policije, navela je da Uprava doživljava porodično nasilje kao jedan od prioriteta u svom radu. Ona je predstavila i rezultate istraživanja sprovedenih u 2014. godini koji pokazuju da su u čak 82% evidentiranih prijava počinioci nasilja muškarci. G-đa Biljana Zeković, izvršna direktorica NVO SOS Podgorica, predstavljajući monitoring istraživanje Strategije za zaštitu od nasilja u porodici za period 2011 - 2015, posebno je naglasila da je potrebno sprovesti istraživanja fokusirana na analizu stanja i definisanje problema u ostvarivanju prava žrtava porodičnog nasilja.

VIDEO:

Biljana Pejović O koracima koje je neophodno preduzeti

Biljana Pejović O zakonodavnom okviru prevencije porodičnog nasilja

Biljana Zeković o djeci žrtvama porodičnog nasilja

Biljana Zeković O monitoringu Strategije o zaštiti nasilja u porodici

Nevenka Stanković prvi dio

Nevenka Stanković drugi dio

Predstavnica MUP a Snežana Vujović o broju prekršajnih prijava

Nacionalna konferencija „Politike smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti” - prvi dan

U organizaciji NVO Juventas i NVO SOS Telefon Podgorica, 16. jula 2015. godine, održan je prvi dan Nacionalne konferencije „Politike smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti”. Konferencija, čije je održavanje predviđeno za 16. i 17. jul, za cilj ima predstavljanje Izvještaja o sprovođenju Strategije za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa i Strategije za razvoj socijalne i dječije zaštite, kao i Izvještaja o sprovođenju Nacionalnog strateškog odgovora na HIV i Strategije za smanjenje nasilja u porodici. Nacionalna konferencija se održava u okviru projekta „Ubrzanje razvoja zajednice - SPEED UP”, koji NVO Juventas realizuje u saradnji sa NVO SOS Telefon Podgorica i Koalicijom NVO-a "Za društvene promjene", a koji je podržala Evropska komisija posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori. Cilj projekta je jačanje uloge civilnog društva u daljoj harmonizaciji crnogorskih socijalnih politika sa standardima EU, kao i davanje doprinosa procesu pridruživanja Crne Gore Evropskoj Uniji.

U okviru uvodnih riječi, učesnicima su se obratili g-din Benjamin Perks, šef misije UNICEF-a u Crnoj Gori, g-din Romain Boitard, task menadžer u Delegaciji EU u Crnoj Gori, g-din Goran Kušević, generalni direktor Direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu i g-đa Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventas. Uvodničari su se složili da je ključno da sveukupni razvoj države i društva bude praćen jačanjem socijalne kohezije, pružanjem podrške najranjivijim grupama, kao i unaprjeđenjem sistema socijalne i dječije zaštite.

U okviru prvog panela „Analiza efekata primjene Strategije za razvoj socijalne i dječije zaštite”, g-đa Martina Markoč iz NVO Juventas predstavila je izvještaj o stanju u oblasti socijalne i dječije zaštite. Ona je navela da niz mjera predviđenih Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2013 - 2014, nažalost, nije do kraja realizovan. G-đa Slađana Pešić iz Ministarstva rada i socijalnog staranja navela je da su pojedine aktivnosti iz preporuka sadržanih u Izvještaju već realizovane u praksi, čime je pravni okvir u ovoj oblasti postao zaokružen. G-đa Nela Krnić Brković iz misije UNICEF-a u Crnoj Gori istakla je da je u oblasti smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti od ključnog značaja saradnja vladinog i nevladinog sektora. Ona je naglasila i da podaci Svjetske banke pokazuju da u Crnoj Gori postoji prostor za unaprjeđenje sistema materijalnih davanja. G-đa Aleksandra Kiković iz UNDP u Crnoj Gori, istakla je da je neophodno obezbijediti kvalitetniji pristup sistemu socijalne i dječije zaštite, što će zahtijevati ulaganje značajnih napora.

U okviru drugog panela „Analiza efekata primjene Strategije za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa”, g-đa Tijana Žegura, programska direktorica u NVO Juventas, navela je da postoje česti primjeri siromašnog izvještavanja, pri čemu je jedan od njih opisno izvještavanje o sprovedenim aktivnostima određenih administrativnih jedinica, ponavljanje u izvještajima o konkretnim mjerama iz godine u godinu, te izvještavanje koje ne obuhvata planirane indikatore predviđene akcionim planovima za realizaciju Strategije. Upravo iz ovih razloga se, prema njenim riječima, ne može dati opšta ocjena uspješnosti sprovođenja Strategije. G-din Boban Gledović iz Ministarstva rada i socijalnog staranja, istakao je da su smjernice date u navedenoj Strategiji, usklađene sa politikama Evropske unije. G-đa Gordana

Bošković i g-đa Sandra Brkanović, obje iz Centra za stručno obrazovanje, govore su o efektima primjene Strategije za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa za period 2012 - 2015 na razvoj srednjeg stručnog obrazovanja, kao i na unaprjeđenje kvaliteta obrazovanja na svim nivoima i usaglašavanje sa potrebama tržišta rada. One su pritom naglasile da je neophodno uskladiti upisnu politiku sa potrebama tržišta rada, kako bi se preduprijedili problemi koji mogu proisteci iz nedostatka njihove usklađenosti.

VIDEO:

Benjamin PERKS O porodičnom nasilju i zapošljavanju

Romain BOITARD O ulozi civilnog sektora u politikama socijalne zaštite

Romain BOITARD O pomoći EU za unaprjeđenje socijalne zaštite u CG

Goran KUŠEVIJA O projektima koje je realizovalo Ministarstvo

Ivana Vujović prvi dio

Ivana Vujović drugi dio

Održan okrugli sto “Efekti reforme stručnog obrazovanja”

U organizaciji NVO Juventas, 10. jula 2015. godine, održan je okrugli sto pod nazivom “Efekti reforme stručnog obrazovanja”. Okrugli sto je za cilj imao predstavljanje studije praktične politike koja analizira djelotvornost do sada sprovedenih politika u oblasti stručnog obrazovanja, te predlaže mjere za unaprjeđenje postojećeg stanja. Studija je izrađena zajedničkim naporima NVO Juventas, SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja, Centra za građansko obrazovanje - CGO i Centra za monitoring i istraživanje - CeMI, a u okviru projekta SPEED UP, podržanog od strane Evropske komisije posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori. Cilj projekta je jačanje uloge civilnog društva u daljoj harmonizaciji crnogorskih socijalnih politika sa standardima EU, kao i davanje doprinosa procesu pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U okviru uvodnih riječi učesnicima su se obratili g-đa Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventas, g-din Romain Boitard, task manager u Delegaciji EU u Crnoj Gori, g-din Veljko Tomić, pomoćnik Ministra prosvjete za srednje obrazovanje i g-din Duško Rajković, direktor Centra za Stručno obrazovanje. G-đa Vujović je navela da u Crnoj Gori većina građana smatra da upisna politika u srednjim školama nije prilagođena potrebama tržišta rada, što pokazalo je istraživanje koje su sprovele NVO Juventas i SOS Podgorica. Ona je navela da su kao ključni problemi prepoznati visoka stopa nezaposlenosti mladih, kao i visoka stopa nezaposlenosti na sjeveru. G-din Boitard kazao je da je jedna od osnovnih politika za ekonomski razvoj i dalji napredak Crne Gore obrazovna politika, jer je, kako je naveo, kvalitet ljudskog kapitala ključni pokretač za povećanje međunarodne konkurentnosti Crne Gore i preduslov održivog socioekonomskog razvoja. G-din Tomić je istakao da je izuzetno važno socijalno partnerstvo i saradnja sa poslodavcima, te da se u obrazovnom sistemu Crne Gore sprovodi čitav set mjera kako bi se svakom pojedincu pomoglo da se što bolje snađe na tržištu rada. G-din

Rajković je naveo da je od ključnog značaja da Crna Gora usmjeri svoje napore ka međunarodnoj saradnji i povezivanju u oblasti obrazovanja.

U okviru prvog panela koji je bio posvećen razvoju Nacionalnog okvira kvalifikacija i obrazovanju odraslih u Crnoj Gori, g-din Vlado Dedović, direktor pravnog odjeljenja u CeMI-ju, posebno je istakao da je problem kada je u pitanju Nacionalni okvir kvalifikacija to što sektorske komisije u prethodnom četvorogodišnjem periodu nijesu ispunjavale svoj primarni zadatak - analiziranje tržišta rada. On je naveo da je od ključnog značaja imati viziju razvoja okvira kvalifikacija. G-đa Zora Bogičević, samostalna savjetnica za stručno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, govoreći o pravnom i institucionalnom okviru u ovoj oblasti, naglasila je da je institucionalni okvir postavljen tako da omogućava zajednički rad svih partnera. Ona je navela i da je neophodno raditi na unaprjeđenju kapaciteta svih onih koji su uključeni u sistem. G-đa Gordana Bošković, savjetnica za obrazovanje odraslih u Centru za stručno obrazovanje, rekla je da, nažalost, za pojedine programe, poput Poljoprivrede, proizvodnje i prerade hrane, postoji jako slaba zainteresovanost. Ljiljana Garić, rukovoditeljka odjeljenja za obrazovanje odraslih u Centru za stručno obrazovanje, rekla je da obrazovanje odraslih može da da veliki doprinos procesu evropskih integracija, ali i sveukupnom socioekonomskom razvoju Crne Gore. G-đa Mira Popović iz Centra za građansko obrazovanje predstavila je studiju vezanu za obrazovanje odraslih u Crnoj Gori, istakavši da je ono u potpunosti zanemareno.

Drugi panel bio je posvećen povezanosti stručnog obrazovanja sa tržištem rada, predstavljanju istraživanja javnog mnjenja i predstavljanju izvještaja o sprovođenju Strategije za razvoj stručnog obrazovanja. G-đa Ivana Smolović iz NVO SOS Podgorica, navela je da, kada je u pitanju usklađenost upisne politike i potreba tržišta rada, ne postoji saradnja između relevantnih aktera. G-đa Ivana Vujović predstavila je istraživanje javnog mnjenja koje je sprovedeno u periodu 15. maj - 1. jun 2015. godine. G-đa Ivana Zorić iz Unije srednjoškolaca Crne Gore, prenoseći iskustva učenika srednjih škola, navela je da se među učenicima često sreće nezainteresovanost da obavljaju profesionalnu praksu. G-đa Ana Selić, koordinatorka projekta, predstavila je izvještaj o sprovođenju Strategije za razvoj stručnog obrazovanja, navodeći pritom da, za razliku od osnovnog i opšteg srednjeg obrazovanja, postoji nedostatak informacija vezanih za stručno obrazovanje.

Održan okrugli sto “Kvalitet i dostupnost zdravstvene zaštite u Crnoj Gori”

U organizaciji NVO Juventas, 8. jula 2015. godine, održan je okrugli sto pod nazivom “Kvalitet i dostupnost zdravstvene zaštite u Crnoj Gori”. Okrugli sto je za cilj imao predstavljanje studije praktične politike koja analizira djelotvornost do sada sprovedenih politika u oblasti zaštite prava pacijenata i predlaže mjere za unaprjeđenje postojećeg stanja. Studija je izrađena u saradnji sa NVO SOS Podgorica, CAZAS i Ekvista, u okviru projekta SPEED UP, podržanog od strane Evropske komisije posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori. Cilj projekta je jačanje uloge civilnog društva u daljoj harmonizaciji crnogorskih socijalnih

politika sa standardima EU, kao i davanje doprinosa procesu pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U okviru uvodnih riječi učesnicima su se obratili g-đa Ana Selić, koordinatorka projekta, g-đa Biljana Zeković, izvršna direktorica NVO SOS Podgorica, i g-đa Senka Klikovac, savjetnica ministra zdravlja. Prilikom svojih obraćanja, uvodničari su se složili da je država dužna da obezbijedi veću dostupnost i bolji kvalitet zdravstvene zaštite, kako bi pravo na zdravstvenu zaštitu, kao osnovno ljudsko pravo, mogli ostvarivati svi bez diskriminacije.

U okviru prvog panela "Građani i zdravstveni sistem" g-đa Ana Šoć iz NVO Ekvista, posebno je naglasila da se bitan nedostatak u crnogorskoj pravnoj regulativi odnosi na činjenicu da prava pacijenata sa invaliditetom nijesu prepoznata kao posebna kategorija, iako je Crna Gora potpisnica Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom. Takođe je predstavila niz problema u funkcionisanju institucije Zaštitnika pacijenata, u odnosu na njegovu nezavisnost, nadležnosti i efikasnost. Govoreći o osnovnim dostignućima u implementaciji strateškog okvira u ovoj oblasti, g-đa Martina Ceković iz NVO SOS je predstavila rezultate praćenja strategija za osiguranje kvaliteta u zdravstvenoj zaštiti i konstatovala da još uvijek nisu sprovedene brojne mjere u oblasti podzakonske regulative, uspostavljanja Komisija kvaliteta i elektronskog umrežavanja zdravstvenih institucija. G-din Vladan Golubović iz NVO CAZAS istakao je da je crnogorska pravna regulativa oblasti zdravstvene zaštite u potpunosti usklađena sa međunarodnim standardima, ali da i dalje postoji prostor za unaprjeđenje postojećeg sistema zdravstvene zaštite i zaštite prava pacijenata. G-đa Jelena Čolaković, programska direktorica u NVO Juventas, predstavila je ključne nalaze istraživanja javnog mnjenja koji su, prema njenim riječima, zabrinjavajući. Tako manje od 50% ispitanika zna da Crna Gora ima Zakon o pravima pacijenata, a svega 25% građana smatra da je upoznato sa korpusom prava pacijenata. Takođe, samo jedan u 10 građana bi se, u slučaju kršenja njegovih prava, obratio Zaštitniku pacijenata.

Učesnice drugog panela pod nazivom "Kvalitet zdravstvene zaštite", g-đa Aleksandra Marjanović i g-đa Grana Bubanja, zaštitnice prava pacijenata, kao i g-đa Senka Klikovac, savjetnica ministra zdravlja, govorile su o pravima pacijenata iz perspektive Ministarstva zdravlja, kao i o pravima pacijenata u praksi. One su pritom naglasile da je neophodna sveobuhvatna i kontinuirana obuka zdravstvenih radnika, prije svega u cilju unaprjeđenja zaštite prava pacijenata.

U okviru trećeg panela pod nazivom "Dostupnost zdravstvene zaštite" g-đa Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, navela je da zakoni u oblasti zdravstvene zaštite sužavaju prava garantovana Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom. G-đa Neda Sindik, savjetnica za socijalne programe, HELP, navela je da je neophodno da javni servis obezbijedi bolju promociju aktivnosti u sistemu zdravstva, čemu Ministarstvo zdravlja treba da pruži podršku. G-đa Jelena Čolaković navela je da su korisnici droga, pripadnici LGBT populacije, seksualne radnice i zatvorenici izloženi diskriminaciji u pogledu pružanja zdravstvenih usluga.

Žegura: Sistem podrške mladima koji počinju da eksperimentišu sa drogama nedovoljno razvijen

Podgorica, PR pres servis – Mladi u Crnoj Gori smatraju da je sistem podrške toj populaciji koja počinje da eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama nedovoljno razvijen, a da nivo stigme i diskriminacije utiče na povećanje broja zavisnika od droga, kazala je programska direktorica nevladine organizacije Juventas, Tijana Žegura.

Ona je rekla da će se tokom današnjeg i sutrašnjeg dana u više od 150 gradova širom svijeta okupiti aktivisti kako bi se njihov glas čuo u okviru globalne kampanje "Pruži podršku, a ne kažnjavaj!", čiji je cilj, kako je objasnila, poziv vladama da okončaju izuzetno skup i neproduktivan "Rat sa drogama".

Žegura je danas, na konferenciji za novinare u PR Centru, kazala da je Juventas tokom prethodnih dana održao sastanke sa mladima iz Bara, Bijelog Polja, Kotora i dana Podgorice, navodeći da svi oni prepoznaju urgentnost problema narkomanije u Crnoj Gori, kako među mlađom, tako i među starijom populacijom stanovništva, naglašavajući da je najveći problem nedostatak kvalitetnog rada sa mladim ljudima u Crnoj Gori.

„Oni smatraju da je nedovoljno razvijen sistem podrške mladim ljudima koji počinju da eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama u sve ranijem uzrastu, da su postojeći servisi veoma malo prilagođeni mladim ljudima, te da je nivo stigme i diskriminacije mladih ljudi koji traže pomoć izuzetno visok, što direktno utiče na opadanje onih koji se obraćaju institucijama sistema, odnosno na povećanje broja onih koji imaju sve veći problem sa zloupotrebom psihoaktivnih supstanci“, ukazala je Žegura.

Pored toga, kako je dodala, evidentni su nedovoljno razvijeni kapaciteti podrške i pomoći onima koji već koriste droge.

Predsjednik Mladih Liberalne partije Crne Gore, Ammar Borančić, kazao je da su preporuke međunarodne kampanje „Podrži, a ne kažnjavaj!“ reforma politike borbe protiv zloupotrebe droga, u smislu ukidanja represije i prohibicije i usmjeravanja na smanjenje štete, zdravstvenu i socijalnu podršku, ali i legalizaciju ili dekriminalizaciju tzv. lakih droga i njihovih korisnika.

„Takva politika, u koju se ulažu ogromna sredstva, pokazala se nedjelotvornom i doprinosi dodatnoj marginalizaciji korisnika droga i ovog problema uopšte koji se samo još dublje gura u sivu zonu“, smatra Borančić.

LP, kako je naveo, pokušava nizom akcija i inicijativa takav problem u Crnoj Gori pokrenuti sa „mrtve tačke“ ka reformama.

„Posebno izdvajamo inicijativu za legalizacijom medicinskog kanabisa odnosno dekriminacijom marihuane, kao i inicijativu podrške kornicima Kakaricke gore koju država ne podržava na bilo koji način iako je to jedina ustanova takvog tipa u državi ali i širem regionu“, ukazao je Borančić.

Kampanja "Pruži podršku, a ne kažnjavaj!", je globalna inicijativa koju su pokrenuli Međunarodni konzorcijum za politike o drogama, Međunarodna mreža osoba koje koriste droge, Međunarodna mreža smanjenja štete i Međunarodna HIV/AIDS alijansa, a kojoj se ove godine pridružila i NVO Juventas, pa se kampanja u saradnji sa Mladim liberalima po prvi put obilježava i u Crnoj Gori.

LP i Juventas: 84% maloljetnika probalo drogu, država nema odgovor

Danas je u nastavku međunarodne kampanje "Pruži podršku, a ne kažnjavaj", koja se po prvi put održava u Crnoj Gori, održan sastanak aktivista NVO Juventas i Mladih Liberalne partije u Bijelom Polju.

Mladi iz Bijelog Polja, kao i prethodnog dana mladi iz Bara, su naglasili da je najveći problem nedostatak kvalitetnog rada sa njihovom generacijom u Crnoj Gori. Smatraju da je nedovoljno razvijen sistem podrške mladim ljudima koji počinju da eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama u sve ranijem uzrastu, da su postojeći servisi veoma malo prilagođeni mladima, te da je nivo stigme i diskriminacije mladih ljudi koji traže pomoć izuzetno visok, što direktno utiče na opadanje broja onih koji se obraćaju institucijama sistema, odnosno na povećanje broja mladih koji imaju problem sa zloupotrebom psihoaktivnih supstanci.

Monstatovi podaci o popisu stanovništva iz 2011. godine pokazuju da u Crnoj Gori živi 145 126 osoba mlađih od 18 godina, što čini 23,4% ukupnog broja stanovnika, dok je 34,3% ukupnog broja stanovnika mlađe od 25 godina, odnosno skoro polovina (48,7%) stanovništva Crne Gore je mlađa od 35 godina.

Prema posljednjim međunarodnim ESPAD istraživanjima koje je u Crnoj Gori 2008. i 2011. godine sproveo Institut za javno zdravlje primjetan je blagi, ali kontinuirani porast upotrebe psihoaktivnih supstanci među srednjoškolicima. Dok je po rezultatima iz 2008. godine ukupno 5% učenika koristilo psihoaktivne supstance, u 2011. godini je taj procenat porastao na 7%. Najčešće korišćene supstance među srednjoškolicima su inhalanti, sedativi/trankvilizeri i marihuana. Upotreba kanabisa je porasla sa 3% u istraživanju iz 2008. godine na 5% u istraživanju iz 2011. godine, isto kao i sedative, dok je inhalante u 2011. godini koristilo 6% u odnosu na 3% u 2008.

Sa druge strane, NVO Juventas je tokom maja 2015. godine sproveo ispitivanje među aktivnim korisnicima droga, na uzorku od 100 osoba mlađih od 30 godina, koje koriste servise zdravstvene i socijalne zaštite ove nevladine organizacije u Podgorici. Zabrinjavajući podaci pokazuju da 84% ispitanika prvi put probalo psihoaktivne supstance u periodu dok su bili mlađi od 18 godina, a čak 44% njih u uzrastu mlađem od 15 godina starosti. 81% ispitanika injektira PAS (uzima droge preko igle i šprica), dok je 63% njih počelo na ovaj način uzimati PAS dok su bili mlađi od 20 godina, čak 32% dok su bili maloljetnici, odnosno 3% dok su bili mlađi od 15 godina. Ispitanici su u posljednje dvije godine najčešće koristili: 90% heroin, 79% marihuana, 71% tablete, 66% subotex/ suboxone, 45% kokain.

Učesnici ispitivanja tvrde da su se u 59% slučajeva obratili institucijama za pomoć i liječenje, da je 11% njih to uradilo dok su još bili maloljetni, ali se samo 55% ukupnog broja i liječilo. Navode da su u 47% slučajeva imali podršku porodice tokom liječenja, ali i da im je u 30% slučajeva nedostajala potrebna podrška psihologa tokom liječenja, kod 47% slučajeva podrška psihijatra, dok je u 33% slučajeva izostala psihološka podrška porodici zavisnika tokom liječenja.

Dok je 65% ispitanika osjetilo stigmatu i diskriminaciju u institucijama zdravstvene (92,3% onih koji su se tako izjasnili) i socijalne (7,7%) zaštite, čak 95% ukupnog broja ispitanika smatra je potrebno inovirati postojeće programme liječenja i podrške korisnicima droga, a 83% misli da postojeći programi nijesu ni najmanje prilagođeni mladim osobama.

Prikazani podaci oslikavaju nedostatak adekvatne podrške mladima koji koriste droge, kao i njihovim porodicama. Ostaje nam da se zapitamo: Koliko je nas koji u porodici ili među prijateljima nema nekoga ko koristi psihoaktivne supstance? Koliko je naših poznanika kojima je potrebna podrška i pomoć? Da li znamo na koje institucije sistema treba da ih uputimo? Da li smo sigurni da će maloljetnik koji koristi heroin dobiti adekvatnu podršku?

Odgovore na ova pitanja treba da da dosljedna implementacija strateških dokumenata u oblasti droge za koju Crna Gora u kontinuitetu ne izdvaja budžetska sredstva.

Mladima i djeci koja koriste droge je potrebna podrška, ne kažnjavanje, kako bi i oni i njihove porodice izašli iz problema zavisnosti.

Tijana Žegura, direktorka programa smanjenja štete NVO Juventas

Inicijativa za usvajanje nove Strategije za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti

Strategija za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti je istekla 2012. i nikada nije inovirana. Nije urađena ni adekvatna procjena o njenom učinku, niti su predviđene nove mjere za naredni period. I pored niza aktivnih strateških dokumenata u oblasti socijalne i dječje zaštite, prava osoba s invaliditetom, prava izbjeglica, zdravlja, zapošljavanja koje su još uvijek aktivne, veliki broj mjera koje tretiraju ekonomski i socijalno najugroženije grupe stanovništva, nisu dale zadovoljavajuće rezultate. Podaci MONSTATA pokazuju da je procenat siromašnih porastao od 9,3% u 2011, na 11,3% in 2014, dok je oštrina siromaštva uvećana duplo u istom periodu, od 0,7% u 2011, na 1,4% u 2014. U 2013, procenat nezaposlenih je dostigao 20%. I pored ovakvih rezultata, svjedoci smo da se usvaja još niz novih zakona, kao što su Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju i Zakon o radu i podzakonskih akata kojima se uvećavaju troškovi života, obaveze građana prema državi i koji će direktno imati negativne posljedice na ekonomski najugroženiji i socijalno najisključeniji sloj stanovništva.

Ujedinjene nacije su još 2013. zaključile da Crna Gora do 2015. neće dostići prvi Milenijumski cilj-smanjenje siromaštva. Tada su naglasili da je posebno zabrinjavajuće to što se nivo siromaštva povećava i što se produbljuju socijalne nejednakosti: nivo siromaštva u seoskim

područjima i na sjeveru je gotovo dva puta veći od nacionalnog prosjeka. Gotovo polovina stanovništva u Crnoj Gori je siromašna, kao i većina stanovništva u ruralnim oblastima. Romi i Egipćani su najranjivija kategorija stanovništva, a praćeni su izbjeglicama, raseljenim licima korisnicima materijalne pomoći, penzionerima, dugotrajno nezaposlenima i osobama s invaliditetom. Procenat nezaposlenosti mladih je jako visok i veliki broj je mladih ljudi koji nisu u obrazovnom sistemu, ali nisu ni zaposleni, niti traže zaposlenje.

Ovakvi podaci, kao i niz legislativnih poteza kojima se pokazuje socijalna neosjetljivost države, ilustruju potpuni fijasko strateškog okvira i preduzetih mjera u ovoj oblasti.

Ovim putem, Koalicija za društvene promjene predlaže hitnu prioritizaciju oblasti smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti na sljedeći način:

Usvajanje krovnog dokumenta - Strategije za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti i Akcionog plana za njenu implementaciju

Uspostavljanje tijela za praćenje sprovođenja Strategije i povezanih strategija iz oblasti zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i socijalne inkluzije

Evaluaciju socio-ekonomskog uticaja postojećih nacrta i prijedloga Zakona u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i socijalne inkluzije i njihova izmjena u skladu sa milenijumskim ciljevima smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti.

Sa trenutnim zakonskim okvirom i izmjenama koje se pripremaju, a o kojima smo govorili u prethodnim saopštenjima, postoji osnovana bojazan da će procenat siromašnih, ovom dinamikom, u narednih dvije godine iznositi petinu stanovništva Crne Gore, a da će četvrtina stanovništva (i to primarno žene) biti nezaposlena. Iz gore navedenih razloga, smatramo da relevantne institucije moraju hitno preduzeti mjere da bi se spriječilo pretvaranje Crne Gore u zemlju trećeg svijeta.

Članice Koalicije za društvene promjene: Juventas, SOS telefon Podgorica, Centar za građansko obrazovanje, Centar za romske inicijative, CeMI, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, AD Centar Ekvista, Queer Montenegro, „Naše doba" i CAZAS.

Inicijativa za usvajanje nove Strategije za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti

Strategija za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti je istekla 2012. i nikada nije inovirana. Nije urađena ni adekvatna procjena o njenom učinku, niti su predviđene nove mjere za naredni period. I pored niza aktivnih strateških dokumenata u oblasti socijalne i dječje zaštite, prava osoba s invaliditetom, prava izbjeglica, zdravlja, zapošljavanja koje su još uvijek aktivne, veliki broj mjera koje tretiraju ekonomski i socijalno najugroženije grupe stanovništva, nisu dale zadovoljavajuće rezultate. Podaci MONSTATA pokazuju da je procenat siromašnih porastao od 9,3% u 2011, na 11,3% in 2014, dok je oštrina siromaštva uvećana duplo u istom periodu, od 0,7% u 2011, na 1,4% u 2014. U 2013, procenat nezaposlenih je dostigao 20%. I pored ovakvih rezultata, svjedoci smo da se usvaja još niz novih zakona, kao što su Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju i Zakon o radu i

podzakonskih akata kojima se uvećavaju troškovi života, obaveze građana prema državi i koji će direktno imati negativne posljedice na ekonomski najugroženiji i socijalno najisključeniji sloj stanovništva.

Ujedinjene nacije su još 2013. zaključile da Crna Gora do 2015. neće dostići prvi Milenijumski cilj-smanjenje siromaštva. Tada su naglasili da je posebno zabrinjavajuće to što se nivo siromaštva povećava i što se produbljuju socijalne nejednakosti: nivo siromaštva u seoskim područjima i na sjeveru je gotovo dva puta veći od nacionalnog prosjeka. Gotovo polovina stanovništva u Crnoj Gori je siromašna, kao i većina stanovništva u ruralnim oblastima. Romi i Egipćani su najranjivija kategorija stanovništva, a praćeni su izbjeglicama, raseljenim licima korisnicima materijalne pomoći, penzionerima, dugotrajno nezaposlenima i osobama s invaliditetom. Procenat nezaposlenosti mladih je jako visok i veliki broj je mladih ljudi koji nisu u obrazovnom sistemu, ali nisu ni zaposleni, niti traže zaposlenje.

Ovakvi podaci, kao i niz legislativnih poteza kojima se pokazuje socijalna neosjetljivost države, ilustruju potpuni fijasko strateškog okvira i preduzetih mjera u ovoj oblasti.

Ovim putem, Koalicija za društvene promjene predlaže hitnu prioritizaciju oblasti smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti na sljedeći način:

1. Usvajanje krovnog dokumenta - Strategije za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti i Akcionog plana za njenu implementaciju
2. Uspostavljanje tijela za praćenje sprovođenja Strategije i povezanih strategija iz oblasti zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i socijalne inkluzije
3. Evaluaciju socio - ekonomskog uticaja postojećih nacrti i prijedloga Zakona u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i socijalne inkluzije i njihova izmjena u skladu sa milenijumskim ciljevima smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti.

Sa trenutnim zakonskim okvirom i izmjenama koje se pripremaju, a o kojima smo govorili u prethodnim saopštenjima, postoji osnovana bojazan da će procenat siromašnih, ovom dinamikom, u narednih dvije godine iznositi petinu stanovništva Crne Gore, a da će četvrtina stanovništva (i to primarno žene) biti nezaposlena. Iz gore navedenih razloga, smatramo da relevantne institucije moraju hitno preduzeti mjere da bi se spriječilo pretvaranje Crne Gore u zemlju trećeg svijeta.

Članice Koalicije za društvene promjene: Juventas, SOS telefon Podgorica, Centar za građansko obrazovanje, Centar za romske inicijative, CeMI, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, AD Centar Ekvista, Queer Montenegro, „Naše doba“ i CAZAS.

Mladi LP i Juventas: Nedostaju servisi podrške i pomoći zavisnicima

Danas je u Kotoru u okviru kampanje „Pruži podršku, a ne kažnjavaj“ održan sastanak aktivista NVO Juventas i Mladih Liberalne partije iz ovog grada. Kampanja „Podrži, a ne kažnjavaj“, prioritizuje zdravstvenu i socijalnu zaštitu korisnika psihoaktivnih supstanci, njihovih porodica i zajednica u kojima žive, nasuprot ustaljenog modela pravnog kažnjavanja

ove kategorije stanovništva. Oni su ranije u drugim gradovima analizirali probleme narkomanije među mladima, što donosi legalizacija marihuane i kako se može sanirati posljedice zloupotrebe droga.

Mladih LP su ukazali na postojanje velikog problema zloupotrebe droga među mladima u Kotoru, gradu „u kojem je važnije da okolina ne sazna da neko ima takav problem, nego liječenje, zdravlje i na kraju život te mlade osobe“. Kotor je grad čiji je Dom zdravlja posljednjih mjeseci imao problema u snadbijevanju medikamenata za liječenje bolesti zavisnosti, konkretno kod opijatskih zavisnika.

Usluge koje se nude opijatskim zavisnicima su veoma organizirane. Korisnicima droga je na raspolaganju samo jedna vrsta supstitucione terapije, iako je uvođenje buprenofina planirano crnogorskim strateškim dokumentima od 2010. godine. U proteklih pola godine dolazilo je do zastoja u snadbijevanju metadona. Besplatne špriceve i igle moguće je na adekvatan način dobiti jedino u specijalizovanim nevladinim organizacijama Juventas i CAZAS. Psihološku, socijalnu i vršnjačku pomoć aktivni korisnici droga dobijaju prije svega u ovim nevladinim organizacijama, koje imaju svoje programe samo u Podgorici i Baru. Održivost servisa koje pružaju nevladine organizacije je upitna.

Crna Gora nema odgovarajući program za prevenciju predoziranja, tretmanska ponuda takođe nije dovoljno široka, a nedostatak podrške je posebno vidljiv kod maloljetnih korisnika.

Droga je relativno lako dostupna, a nedovoljna učinkovitost preventivnih programa ne treba da se slama na odrasle korisnike droga koji su sa korišćenjem narkotika počeli dok su bili maloljetni, djeca. Zato, umjesto politike kažnjavanja korisnika droga treba jačati politike smanjenja ponude, potražnje i tretmana, ali i smanjenja štete kod aktivnih korisnika.

Uz učešće brojnih institucija države u Crnoj Gori se od 2006. godine sprovodi projekat „Podrška implementaciji Nacionalne AIDS strategije“, a uz finansijsku podršku Globalnog fonda za tuberkulozu, AIDS i malariju, te nacionalne kancelarije UNDP-ja. U okviru pomenutog projekta funkcionišu centri za liječenje opijatskih zavisnika pri domovima zdravlja, ali i preventivni servisi za kategorije stanovništva koje su u povećanom riziku u odnosu na infekciju HIVom i one koje već žive sa ovom infekcijom.

Međutim, finansiranje pomenutog projekta od strane međunarodnih donatora, završava 30. juna 2015. godine, a kao posljedica toga što je u međuvremenu Crna Gora postala zemlja sa kategorijom viših srednjih primanja i kao takva ne ispunjava potrebne uslove za nastavak finansiranja projekta, odnosno smatra se da sama ima dovoljno kapaciteta da pokrije troškove i obezbijedi održivost servisa.

Servisi namijenjeni aktivnim korisnicima droga u Crnoj Gori, koji se primarno bave prevencijom prenosa HIVa i Hepatitisa C, te upućivanjem korisnika droga u institucije sistema zdravstvene i socijalne zaštite, nijesu prepoznati kao prioritetni u Crnoj Gori, pa je njihovo funkcionisanje direktno ugroženo u potpunom nedostatku podrške države i pored toga što je jedan od ciljeva desetogodišnjeg projekta upravo bio obezbjeđivanje njihove održivosti.

Juventas je samo tokom 2014. godine pružio podršku za preko 1000 osoba koje koriste droge i/ ili su u tom periodu boravile u zatvoru. Pored preventivnih aktivnosti, klijentima je

pružena i psiho-socijalna podrška i medicinsko savjetovanje. U istom periodu smo 1/3 njih uputili na servise zdravstvene i socijalne zaštite u zajednici, što je u skladu sa prioritonom postojanja naših servisa: povezati osobe iz populacija onih u najvećem riziku sa zdravstvenim i sistemom socijalne zaštite.

Crna Gora nije odgovorila na pitanje finansiranje servisa namijenjenih aktivnim korisnicima droga. Izostanak ovih servisa predstavlja gubitak kako za same korisnike, tako i za javno zdravlje opšteg stanovništva, jer usljed nedostatka dostupne sterilne opreme, hitne podrške socijalnih radnika i ljekara, može doći do brzog porasta krvlju prenosivih infekcija među populacijom korisnika droga.

Legalizacija kanabisa doprinosi smanjenju štete od zloupotreba droga

Danas u Baru pokrenuta je prva kampanja „Podrži, a ne kažnjavaj“, koja se u svijetu obilježava kao suprotnost tradicionalnom načinu obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv zloupotrebe droga, koji zastupa na prvom mjestu borbu protiv zloupotrebe psihoaktivnih supstanci. Sa druge strane, kampanja „Podrži, a ne kažnjavaj“, prioritizuje zdravstvenu i socijalnu zaštitu korisnika psihoaktivnih supstanci, njihovih porodica i zajednica u kojima žive. Na ovaj način, organizacijom aktivnosti u više gradova, Crna Gora se pridružila globalnoj kampanji, koja se organizuje već četvrta godina za redom. Akcija koju je pokrenuo NVO Juventas, a uz podršku Mladih Liberalne partije ima za cilj da podigne svijest o izazovima koje korišćenje droga predstavlja za naše društvo sa posebnom pažnjom na mlade ljude.

Predstavnici NVO Juventas razgovarali su tom prilikom sa članovima Mladih LP koji su analizirali stanje u ovoj oblasti u Baru, kao najvećem primorskom i lučkom gradu. Oni su ukazali na postojanje problema zloupotrebe droga među mladima, ali i neažurnost i neefikasnost politike nadležnih organa, zdravstvenih i organa javnog reda i mira. Poseban problem na koji su ukazali jeste i nizak nivo edukacije kroz školske i neformalne sisteme obrazovanja i nepostojanje zainteresovanosti i animiranosti mladih da se informišu o šteti koja nastaje zloupotrebom droga.

Ono što je posebno naglašeno jeste ideja i inicijativa Mladih Liberala i LPCG za legalizacijom marihuane u medicinske svrhe, ali i dekriminalizacijom upotrebe kanabisa. Iskustva država EU, ali i zemalja regiona pokazala su pozitivne pomake nakon legalizacije medicinskog kanabisa i ohrabruje što je baš danas takva odluka donešena i u Hrvatskoj. Dodatno, sve to bi relaksiralo društvo i državni sistem koji bi demokriminalizovanjem kanabisa doprinio smanjenju zloupotreba ove biljke, od čijeg prometa trenutno profitiraju samo nezakoniti i sumnjivi krugovi u sivoj zoni društva i ekonomije. Prohibicija, odnosno zabrana, znači samo prolongiranje problema i njegovo ignorisanje koje će dodatno pospješiti zloupotrebe i jačanje kriminalne aktivnosti što u konačnom najviše košta mlade ljude.

NVO Juventas i Mladi Liberali nastaviće ovakve akcije i narednih dana u drugim gradovima Crne Gore dok će se u četvrtak 25. juna dan prije obilježavanja Međunarodnog dana borbe

protiv zloupotrebe droga, simbolično održati centralni događaj i pres konferencija u Podgorici, sa porukom da je Crnoj Gori potrebno da se pridruži pokretima za stvaranje politike o drogama koje kao jedan od prioriteta, pored smanjenja ponude i potražnje psihoaktivnih supstanci, imaju zdravstvenu zaštitu i psiho-socijalnu podršku onima koji su najpogođeniji ovom problematikom.

Tijana Žegura, NVO Juventas

Ammar Borančić, Mladi liberali Crne Gore

NVO Juventas pozdravlja zalaganje Liberalne partije da se uvede seksualno vaspitanje u škole.

NVO Juventas smatra da su ovakve i slične inicijative političkih partija od velike važnosti, posebno jer se tiču mladih ljudi često zapostavljenih u programima aktera na crnogorskoj političkoj sceni, kao i seksualnog i reproduktivnog zdravlja koje je jedna od najznačajnijih komponenti fizičkog i mentalnog zdravlja kod mladih, dok zdravstvene komplikacije vezane za seksualno prenosive bolsti i neželjene trudnoće spadaju u najznačajnije zdravstvene rizike u uzrastu od 15 do 29 godina.

Pored jasnog benefita u vidu prevencije seksualno prenosivih infekcija i učenja o planiranju porodice, u obzir treba uzeti i da su mladi od veoma ranog uzrasta izloženi seksualnom vizuelnom sadržaju, ali i jeziku. Njihova radoznalost je neizbježna, te je potrebno da odgovori na pitanja koja imaju, objasne, ne zakomplikuju, sve nedoumice koje u vezi sa istim mogu imati. Seksualnost je neodvojiv dio čovjekove prirode, te značajan dio iskustva u odnosima sa drugima, pa je posebno važno da ti odnosi budu zdravi i sigurni.

Važnost uvođenja seksualnog obrazovanja u zvaničan sistem dodatno potvrđuje i činjenica da je seksualnost širi pojam koji podrazumijeva sve ono što nas čini osobama koje jesmo. Oblikovana kulturom, istorijom, obrazovanjem, iskustvom i vrijednostima, utiče na naše poglede na jedinstvenost, različitost, porodicu i zajednicu. Otuda, školsko okruženje jeste pravo okruženje u kojem mlade osobe mogu na bezbjedan i neosuđujući način razvijati praktične vještine kako bi očuvali sopstveno zdravlje, te učiti o seksualnosti u pozitivnom i zdravom kontekstu.

Juventas je podnio inicijativu za uvođenje seksualnog obrazovanja u škole još 2003. godine kada je peticiju upućenu Ministarstvu prosvjete potpisalo nekoliko hiljada građana. Na osnovu rezultata istraživanja koje je sprovedeno među mladima i NVO Anima je 2013. tražila uvođenje pomenutog predmeta.

Iskustva iz zemalja u kojima se seksualno obrazovanje uvodi još od najranijeg perioda pokazuje da se informisanjem djece i mladih o važnom aspektu njihovog zdravlja preveniraju neželjene trudnoće, seksualno nasilje i seksualno prenosive bolesti.

Pozdravljamo postojanje predmeta Zdravi stilovi života, u nadi da će u budućnosti ovaj predmet postati obavezan, ali smatramo da bi postojanje zasebnog predmeta na kom se izučava samo seksualno i reproduktivno zdravlje dovelo do značajnijih rezultata u prevenciji stanja koja nastaju uslijed nedovoljne informisanosti mladih.

Prijedlozi izmjena Nacrta Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju u dijelu refundacije trudničkog odsustva

Obavještavamo Vas da su dolje potpisane nevladine organizacije, uzimajući učešće u javnoj raspravi, pozvale Ministarstvo zdravlja da izmijeni tekst Nacrta zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju i propise:

- a) obaveznu isplatu naknade zarade trudnicama koje su, zbog održavanja trudnoće, privremeno spriječene za rad u visini od 100% od osnova za naknadu;
- b) da se isplaćene naknade zarada refundaju poslodavcu u visini od 100% i to od prvog dana privremene spriječenosti za rad.

Naime, odredbe Nacrta zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju predviđaju da isplaćene naknade zarada trudnicama za prva dva mjeseca (tj. 60 dana) trudničkog odsustva zbog održavanja trudnoće, neće biti refundirana poslodavcu. Novina je da u slučaju privremene spriječenosti za rad po osnovu održavanja trudnoće Fond isplaćuje naknadu zarade tek od 60-og dana odobrene spriječenosti za rad. Novina je i da naknada koju Fond refundira poslodavcu iznosi 70% od osnova za naknadu a ne može biti veća od prosječne zarade zaposlenih u Crnoj Gori u prethodnoj godini. Konačno ostavljena je mogućnost poslodavcu da isplatu naknade zarade trudnici smanji na 70%, iako se, prema važećem rješenju, naknada zarade u ovom slučaju obezbjeđuje u visini od 100% od osnova za naknadu. Ovaj stav se odnosi i na naknade u slučaju drugih privremenih spriječenosti za rad.

Napominjemo, važećim Zakonom o zdravstvenom osiguranju ("Sl. list RCG", br. 39/2004 i "Sl. list CG", br. 14/2012) je predviđeno da "Naknada zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad ... za vrijeme održavanja trudnoće ... obezbjeđuje se u visini od 100% od osnova za naknadu" (čl. 28, st. 3), i "Naknada zarade po osnovu privremene spriječenosti za rad za vrijeme održavanja trudnoće obezbjeđuje se od prvog dana privremene spriječenosti za rad iz sredstava Fonda namijenjenih za obavezno zdravstveno osiguranje" (čl. 28, st. 4).

Posljednji stav (čl. 28, st. 4) je izostavljen iz Nacrta novog zakona, dok je predložena promjena čl. 28, st. 3 Zakona tako da se slučaj održavanja trudnoće svrsta u ostale osnove spriječenosti za rad po kojima se zarada nadoknađuje u visini od 70% od osnova za naknadu, a ne može biti veća od prosječne zarade zaposlenih u Crnoj Gori (čl. 27, st. 3).

Predlažemo – da se odustane od promjene važećeg rješenja o isplaćivanju naknade ženama koje su spriječene da rade zbog održavanja trudnoće – da se naknada u punom iznosu

isplaćuje trudnicama koje održavaju trudnoći, kao i da se isplaćeni iznos i dalje refundira poslodavcu od prvog dana, u iznosu od 100% i bez ograničenja da naknada ne može biti veća od prosječne zarade zaposlenih u Crnoj Gori u prethodnoj godini.

Predlažemo dakle, da član 35. glasi:

Naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad poslije isteka 60 dana obračunava i isplaćuje poslodavac, a Fond je refundira poslodavcu, u roku od 90 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Naknada koju Fond refundira poslodavcu iznosi 70 % od osnova za naknadu.

Naknada zarade po osnovu privremene spriječenosti za rad za vrijeme održavanja trudnoće obezbjeđuje se od prvog dana privremene spriječenosti za rad iz sredstava Fonda namijenjenih za obavezno zdravstveno osiguranje

Naknada iz stava 2 ovog člana ne refundira se potrošačkim jedinicama budžeta Crne Gore i državnim fondovima kojima se isplaćuje zarada.

U odnosu na originalni tekst Zakona izbrisan je dio: „a ne može biti veća od prosječne zarade zaposlenih u Crnoj Gori u prethodnoj godini, po podacima organa uprave nadležnog za poslove statistike, osim za privremene spriječenosti za rad.“, a dodat stav važećeg zakona “Naknada zarade po osnovu privremene spriječenosti za rad za vrijeme održavanja trudnoće obezbjeđuje se od prvog dana privremene spriječenosti za rad iz sredstava Fonda namijenjenih za obavezno zdravstveno osiguranje” (čl. 28, st. 4).

Takođe, predlaže se izmjena člana 37 u stavu 3 tako da glasi:

“Naknada zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad usljed održavanja trudnoće (liječenja prijetjećeg abortusa), profesionalne bolesti, povrede na radu, osim za posledice profesionalne bolesti i povrede na radu, medicinskog ispitivanja, kao i dobrovoljnog davanja krvi, tkiva i organa, obezbjeđuje se u visini od 100% od osnova za naknadu.”

Podsjećamo da je država je obavezna da preduzima mjere postizanja rodne ravnopravnosti koja u Crnoj Gori nije postignuta prema ocjenama svih relevantnih međunarodnih organizacija. Sporne odredbe Nacrta nisu usklađene sa mjerama predviđenim Programom sprovođenja Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (2013-2017) za 2015 – 2016 godinu, koji je Vlada Crne Gore usvojila 13. 03. 2015. godine, čiji je strateški cilj povećanje zaposlenosti žena i uklanjanje svih oblika diskriminacije žena.

Zaključujemo da Vlada mora promijeniti politiku stvaranja ušteta preko djece i njihovih roditelja ukoliko želi da se Crna Gora ekonomski i socijalno razvija. Udar na trudnice i porodilje, može imati dalekosežne posljedice na natalitet i standard generacija koje dolaze, pa stoga apelujemo na Ministarstvo da uvaži predložene izmjene teksta Nacrta zakona.

Inicijativa sa obrazloženjem se nalazi u dodatku ovog saopštenja.

 Nacrt zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju, refundacija trudnickog

S poštovanjem,

Ivana Vujović, Juventas

Tea Gorjanc Prelević, Akcija za ljudska prava, HRA

Kristina Mihailović, Udruženje Roditelji

Maja Raičević, Centar za ženska prava

Ljupka Kovačević, ANIMA

Ljiljana Raičević, Sigurna ženska kuća

Aida Perović Ivanović, PRIMA

Daliborka Uljarević, Centar za građansko obrazovanje, CGO

Marina Vujačić, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, UMHCG

Vladan Golubović, CAZAS

Biljana Zeković, SOS za ženu i djecu žrtve nasilja, Podgorica

Milan Šaranović, Centar za antidiskriminaciju - Ekvista

Danijel Kalezić, Kvir Montenegro

Zlatko Vujović, Centar za monitoring i istraživanje, CeMI

DRŽAVLJANSTVO NE TREBA DA BUDE USLOV ZA ČLANSTVO PREDSTAVNIKA NEVLADINIH ORGANIZACIJA U RADNIM TIJELIMA VLADE

Akcija za ljudska prava (HRA), Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za monitoring i istraživanje (CeMI), Centar za ženska prava i Juventas podnijeli su potpredsjedniku Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku, Dušku Markoviću, inicijativu za izmjenu Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija.

Predloženo je brisanje posjedovanja državljanstva i prebivališta kao uslova za članstvo predstavnika nevladinih organizacija u radnim tijelima Vlade iz člana 11 Uredbe, kojom je do sada bilo onemogućeno da stručnjaci/kinje koje bi kandidovale NVO učestvuju u radu tih tijela samo zbog toga što nijesu državljan/ke Crne Gore.

Smatramo da diskriminacija kvalifikovanih i iskusnih ljudi koji su spremni da daju svoj doprinos razvoju države, njihovim isključivanjem iz rada radnih grupa, nanosi štetu Crnoj Gori i uskraćuje joj bitan resurs za razvoj.

Crna Gora, iako je jedna od država članica Savjeta Evrope sa najmanjim brojem stanovnika, mora da obezbijedi sve funkcije države, uključujući i kvalitetne zakone i podzakonske akte. Učešće NVO predstavnika/ca u radnim grupama je do sada značajno doprinijelo ovom cilju i

vjerujemo da posjedovanje pasoša Crne Gore nije preduslov za posjedovanje stručnih kapaciteta i znanja neophodnog za njen dalji napredak.

Inicijativa je dostupna [ovdje](#).

Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava

Daliborka Uljarević, izvršna direktorica NVO Centar za građansko obrazovanje

Zlatko Vujović, predsjednik upravnog odbora NVO Centar za monitoring i istraživanje

Maja Raičević, izvršna direktorica NVO Centar za ženska prava

Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventas

SAOPSTENJE ZA MEDIJE POVODOM NESTAŠICE LJEKOVA ZA OSOBE KOJE ŽIVE SA HIV-OM

Zbog izuzetno loše situacije i gotovo svakodnevnog kršenja ljudskih prava osjećamo potrebu da javnost obavijestimo o brojnim problemima sa kojima srijeću osobe koje žive sa HIV-om, kako u medicinskom tretmanu te infekcije, tako i u svakodnevnom životu. Cijenimo da je ovakva situacija nedopustiva u zemlji koja je kandidat za članstvo u Evropskoj Uniji.

U periodu od kraja januara do polovine aprila 2015. godine pojavio se problem u redovnom snabdijevanju anti-retrovirusnim lijekovima koji služe za tretiranje HIV infekcije. Tokom ovih mjeseci veliki broj pacijenata se javljao Crnogorskoj HIV fondaciji, Savjetovalištu za HIV i Klinici za infektivne bolesti zbog nestašice lijekova u apoteci. U februaru 2015. godine je poslije jedne od epizoda nestašice ovih lijekova u apoteci izvršena hitna nabavka lijekova, među kojima je bilo i ovih iz ART grupe o čemu je javnost bila obaviještena putem medija.

U cilju rješavanja nastale situacije, Crnogorska HIV fondacija obratila se Nacionalnoj Komisiji za HIV pri Ministarstvu zdravlja Crne Gore. Na tom sastanku je traženo da se hitno definiše i omogući kontinuirana nabavka ove terapije koja je po mnogo čemu specifična u odnosu na terapiju za druge bolesti. Tom prilikom donešen je zaključak o pokretanju inicijative Nacionalne komisije za HIV kao stručnog i savjetodavnog tijela Ministarstva zdravlja za obavezivanjem donosioca odluka (Ministarstvo zdravlja, Fond za zdravstveno osiguranje, AU Montefarm, KCCG) da kontinuirano vrše nabavku i distribuciju ART i da riješe administrativne i druge prateće probleme u postupku nabavke i dostupnosti ART. Odgovorna služba za sprovođenje ove inicijative je Ministarstvo zdravlja Crne Gore. Niko od odgovornih, do danas, nije uputio zvaničan odgovor.

U maju mjesecu došlo je do nove nestašice lijekova.

Napredak ostvaren u domenu razvoje medikamenata, koji služe za borbu protiv HIV infekcije, omogućio je da osobe koje u ranoj fazi otkriju da su nosioci virusa i započnu sa terapijom na vrijeme, i istu koriste na adekvatan način uz redovno praćenje svih

potencijalnih neželjenih dejstava, mogu da imaju gotovo isti očekivani životni vijek kao u slučaju osoba koje nisu inficirane. Ne manje važna je i činjenica da se uz pomoć terapije značajno smanjuje mogućnost daljeg širenja HIV-a, čime se postiže osnovni javno zdravstveni efekat, a to je smanjenje epidemije. Dakle, HIV je hronična infekcija koja se uz adekvatan medicinski tretman može držati pod kontrolom. HIV pozitivne osobe su mahom radno sposobne, mogu dobiti zdravo potomstvo i gotovo ni u čemu se ne razlikuju od ostatka populacije.

Nažalost, problem nedostatka lijekova je samo "vrh ledenog brijega". Tretman HIV infekcije nije samo obezbjeđivanje terapije i kontrolisanje parametara krvi vezanih za HIV, na šta je sveden u okviru crnogorskog zdravstvenog sistema. Nasuprot praksi u gotovo cijelom regionu, a posebno u odnosu na onu u razvijenim evropskim zemljama, u Crnoj Gori ne postoji klinički psiholog i terapijsko savjetovište pri krajnje neuslovnoj Klinici za infektivne bolesti u Podgorici. Neuslovnost Klinike nije posljedica samo tehničkih karakteristika zgrade već i nedostatka prostora i kadra.

Postojanje stigme i diskriminacije prema HIV pozitivnim osobama dokazano je u brojnim ispitivanjima diskriminacije i stavova javnosti. Problem stigme i diskriminacije, prema svjedočenjima HIV pozitivnih osoba, posebno je izražen u tretmanu medicinskih problema koji nisu (usko) vezani za HIV, tj. kod liječenja koje nije vezano za Kliniku za infektivne bolesti (liječenje koje spada u domen dermatovenerologije, ginekologije, hematologije i dr.). Nerijetko su posljedice takve situacije neadekvatno liječenje, izbjegavanje liječenja ili upućivanje na liječenje u zdravstvene centre izvan Crne Gore.

Nevladin sektor se godinama bavi ovom problematikom, ali uprkos naporima i višegodišnjoj podršci Globalnog fonda za AIDS, tuberkulozu i malariju, sistem još uvijek ne prepoznaje potrebu da se rješavanju gore navedenih problema pristupi na sistematičan i održiv način.

Poseban problem sa kojim će se Crna Gora suočiti 30. juna ove godine je i zatvaranje svih preventivnih servisa namijenjenim grupama u visokom riziku u odnosu na HIV poput korisnika droga, seksualnih radnica, muškaraca koji imaju seks sa muškarcima i pomoraca, a usljed činjenice da Vlada nije uspjela da obezbijedi održivi rad ovih servisa, kako je to bilo planirano prethodnom Nacionalnom strategijom za HIV/AIDS.

Dolje potpisane nevladine organizacije obraćaju se ovim pismom medijima u cilju upoznavanja opšte javnosti sa potrebom za uvođenjem kontinuiranog snadbijevanja lijekovima i unapređenjem zdravstvene njege osobama koje žive sa HIVom.

Studenti socijalnog rada i socijalne politike na praksi u Juventasu

U maju 2015.godine započela je studentska praksa u našoj organizaciji za studente Fakulteta političkih nauka u Podgorici smjera Socijalni rad i socijalna politika. Grupa se sastoji do 21og studenta koji će u periodu od dva mjeseca biti uključeni u aktivnosti koje Juventas sprovodi. Studentska praksa će se ogledati u aktivnom učešću studenata u administrativnom

i terenskom radu organizacije. Studenti će imati priliku da se kroz rad uz socijalne radnike zaposlene u organizaciji upoznaju sa načinima na koje mogu praktično primijeniti znanja stečena na fakultetu iz pojedinih predmeta.

U toku prakse biće organizovane prezentacije naših programa, sastanci kroz koje će se upoznati sa aktuelnim aktivnostima, dok je poseban akcenat na uključivanju studenata u pružanje socijalnog savjetovanja na terenu i to tri puta nedjeljno tokom trajanja prakse. Terenski rad će se obavljati prvenstveno u romskom naselju Kamp Konik I i Kamp Konik II gdje će studenti imati priliku da posmatraju proces pružaja usluga socijalnog savjetovanja i posredovanja, te organizovanja radionica i informativnih sesija, a nekima od njih će biti pružena mogućnost da se volonterski uključe u dalje aktivnosti „Programa pomoći za integraciju i povratak RAE i drugih I/RL-a koji žive u naselju Konik” a koji sprovode HELP, sa partnerima Juventas, Romski edukativni fond, Pravni centar, Crveni krst Crne Gore i Danski savjet za izbjeglice.

Podsjećamo i da u kampovima na Koniku i okolini živi 1800 Roma i Egipćana (300 domaćinstava) od čega je 300 žena i 567 djece, kao i oko 500 drugih veoma ranjivih raseljenih lica koji stanuju na području Konika. Stanovništvo je suočeno sa brojnim izazovima te je podrška trenutnih i budućih socijalnih radnika koji razumiju poziciju i potrebe ove populacije, veoma značajna.

Važno je istaći i da je organizacija stručne prakse za studente Fakultetu političkih nauka, koja je vrednovana ECTS poenima, primjer dobre prakse koju treba da slijede i ostale fakultetske jedinice na Univerzitetu Crne Gore u cilju unaprijeđenja znanja ali i poslovnih vještina studenata. Na žalost, mnoge fakultetske jedinice nisu uložile dovoljan napor da svim studentima omoguće neki od mogućih vidova studentskih praksi – plaćene/neplaćene, obavezne/neobavezne, prakse u okviru nekog od semestara ili prakse tokom ljetnjih mjeseci, odnosno prakse kao obavezan dio specijalističkog rada.

Nadamo se da će se program stručnih praksi za studente nastaviti, proširiti i dalje unapređivati u cilju omogućavanja studentima sticanja potrebnih informacija ali i znanja o realnim poslovnim okruženjima, pospješivanja odgovornosti, te razvoja tzv. “mekih vještina”.

POVODOM STAVA MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA DA JE POSJEDOVANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA I PREBIVALIŠTA OPRAVDANI USLOV ZA ČLANSTVO PREDSTAVNIKA NEVLADINIH ORGANIZACIJA U RADNIM TIJELIMA VLADE

Nevladine organizacije Akcija za ljudska prava (HRA), Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za monitoring i istraživanje (CeMI), Centar za ženska prava i Juventas podnijele su 28.4.2015. [inicijativu](#) potpredsjedniku Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku, Dušku Markoviću, da se izmjenom Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija omogući nevladinim

organizacijama da za članove/ice radnih tijela Vlade (npr. radne grupe za izradu propisa) predlažu i osobe koje nemaju crnogorsko državljanstvo i prebivalište u Crnoj Gori.

Potpredsjednik Vlade je prosljedio inicijativu Ministru unutrašnjih poslova, Rašku Konjeviću, koji je na nju odgovorio (odgovor je dostupan [ovdje](#)). On je rekao da se radi o legitimnom ograničenju, jer se kod radnih grupa radi o „neposrednom vršenju poslova državne uprave za koje je neophodno da postoji minimum pravne veze između države Crne Gore i člana radne grupe (državljanstvo i prebivalište)“. Podsjetio je da je moguće angažovanje stranih eksperata da pomognu i rad radnih grupa, ali ne kao njihovi članovi koje mogu da predlažu crnogorske NVO.

Organizacije koje su podnijele inicijativu su u petak, 15.5.2015, uputile pismo potpredsjedniku Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku, Dušku Markoviću, u kojem su istakle:

„Smatramo da ministar Konjević odgovara sa pozicije moći bez iznošenja argumenata kojima bi se odgovorilo na argumente iz inicijative. Za razliku od ministra Konjevića, smatramo da državljanstvo, a i prebivalište koje se u Crnoj Gori takođe teže stiče, predstavljaju maksimum, a ne minimum pravne veze između Crne Gore i člana radne grupe. Smatramo da ministar nije objasnio javni interes koji može da opravda spriječavanje NVO-a da za rad u radnim grupama Vlade kandiduju osobe bez crnogorskog državljanstva, koje npr. borave na teritoriji Crne Gore godinama, koje su radom već dokazale da su posvećene njenom boljitku, koje nesumnjivo posjeduju znanja i potrebno iskustvo. Smatramo očiglednim da Vlada ovakvim stavom, postavljajući nepotrebne barijere, građane/ke lišava ljudskih resursa sa kojima Crna Gora de facto raspolaže. Koristimo priliku da podsjetimo i da zakon koji reguliše sticanje crnogorskog državljanstva spada u restriktivne zakone i da je opšte poznato da mnoge osobe koje već dugo žive u Crnoj Gori, rade i doprinose našoj zemlji još uvijek nisu stekle pravo na državljanstvo. Apelujemo na Vladu da sagleda ovu inicijativu još jednom i da se ne odriče olako ljudskih kapaciteta podizanjem neopravdanih administrativnih barijera.“

Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava

Daliborka Uljarević, izvršna direktorica NVO Centar za građansko obrazovanje

Zlatko Vujović, predsjednik upravnog odbora NVO Centar za monitoring i istraživanje

Maja Raičević, izvršna direktorica NVO Centar za ženska prava

Ivana Vujović, izvršna direktorica NVO Juventas

Uvesti red na tržištu elektronskih medija

Član radne grupe za izradu Predloga Zakona o izmjenama i dopunama zakona o elektronskim medijima, Goran Đurović i nevladine organizacije Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Institut Alternativa (IA) i Juventas, dostavili su Ministarstvu kulture prijedloge

amandmana na ovaj zakonski tekst. Ti prijedlozi se odnose na mjere kojima se uvodi red na tržištu elektronskih medija i ostvaruje interes javnosti da bude kvalitetnije informisana o pitanjima koja su značajna za život građana.

NVO predlažu propisivanje minimalnog procenta od 25% sopstvene produkcije za sve elektronske emitere koji žele da dobiju odobrenje za emitovanje. Na taj način bi na tržištu funkcionisali održivi pružaoci audio-vizuelnih usluga koji doprinijeti boljem informisanju građana i ostvarenju medijskog pluralizma. Ovim se spriječava i nelojalna konkurencija i mogućnost da mediji koji skoro da i nemaju sopstveni proizvod i zapošljene ostvaruju prihode od marketinga zahvaljujući sadržajima upitnog kvaliteta. Ovaj zahtjev svoje utemeljenje ima i u članu 59, stav 4, postojećeg Zakona koji propisuje: "*Emiter je dužan da najmanje 10% ukupnog nedjeljnog programa posveti objavljivanju vijesti i informacija iz zone pokrivanja.*" Ukoliko emiteri već na osnovu aktuelnog Zakona imaju obavezu koja se odnosi na proizvodnju sopstvenog informativnog programa, nema prepreke da se uvede obaveza za dodatnih 15% sadržaja kojima se zadovoljava javni interes.

Takođe, grupa NVO predlaže da se obaveže direktor Agencije da oduzme odobrenje za emitovanje ukoliko se emiter ne pridržava odobrenja tj. ukoliko ne realizuje programske obaveze u skladu sa podnešenom prijavom na javni konkurs ili zahtjevom za izdavanje odobrenja. Naime, ukoliko emiter ne proizvodi onoliko programa koliko je obećao na javnom konkursu gubi odobrenje za emitovanje. Ovo će natjerati emitere da pažljivo predlažu sopstvenu produkciju, ali i druge sadržaje a Agenciji omogućiti da, cijeneći javni interes, odobrenja daje onim emiterima koji zaista mogu doprinijeti medijskom pluralizmu.

Grupa NVO je predložila i rješenja kojima se stvaraju uslovi za funkcionisanje Fonda za podsticanje medijskog pluralizma. U prijedlozima je razrađen detaljno postupak dodjele sredstava emiterima za proizvodnju sadržaja od javnog interesa. Sredstva iz Fonda mogu koristiti elektronski mediji koji imaju odobrenje za rad Agencije, koji pokrivaju određenu lokalnu, regionalnu teritoriju ili djeluju na teritoriji države i koji imaju značajnu sopstvenu produkciju (iznad 25% sopstvene u ukupnoj produkciji). Ovim se osigurava da elektronski mediji koji zaista proizvode program u Crnoj Gori dobiju mogućnost unaprijeđenja svojih sadržaja radi ostvarivanja boljeg informisanja javnosti. Savjet AEM donosi konačnu odluku o raspodjeli sredstava, ali na osnovu prijedloga nezavisnih eksperata. Praktično se radi o modelu koji se već koristi u EU prilikom ocjenjivanja prijedloga projekata koje finansira Evropska komisija. Sam Fond se treba finansirati od nadoknade koju plaćaju pružaoci AVM usluga na zahtjev (kablovski operateri), koji ukupno imaju oko 170,000 korisnika što u predloženom procentu treba da osigura oko 800,000 eura godišnje. Iz drugog izvora, budžeta Crne Gore uz fiksno izdvajanje od 0,005% BDP, moguće je osigurati oko 200,000 eura na godišnjem nivou. Ovaj iznos neće opteretiti budžet Crne Gore a može značajno pomoći bolje informisanje građana o pitanjima od javnog interesa.

U izmjenama koje predlažu NVO je i uvođenje obavezne šestomjesečne analize o primjeni programskih standarda koja bi jasno pokazala koji mediji ispunjavaju zakonske obaveze i obaveze koje proističu iz odobrenja za rad elektronskih medija (sopstvena produkcija itd...). Neispunjavanje zakonskih odredbi predstavlja uslov za oduzimanje odobrenja za rad emitera ili razrješenje direkotna Agencije ukoliko ne poštuje zakonske norme. Uvodi se i nova nadležnost i obaveza Agencije da najmanje jednom godišnje sprovede istraživanje javnog

mnjenja koje se odnosi na povjerenje gledalaca i slušalaca, gledanost/slušanost elektronskih medija.

Konačno, grupa NVO predložila je niz mjera kojima su regulisani način korišćenja sredstava iz budžeta odnosno zabrana korišćenja javnih sredstava za komercijalne sadržaje (unakrsno subvencioniranje), vođenje posebnog (odvojenog) računovodstva i povraćaj sredstava ukoliko ne budu utrošena za proizvodnju sadržaja od javnog interesa. Prijedlozi NVO u potpunosti uvažavaju Saopštenje Evropske komisije o primjeni pravila državne pomoći za javne radio-difuzne usluge (2009/C 257/1), ali se ne stvara obaveza da se ova pitanja isključivo regulišu ugovorom kao jedinim oblikom za uređenje međusobnih prava i obaveza javnih emitera i njihovih osnivača. U ovim prijedlozima se nalaze i mjere kojima se povećava transparentnost rada Agencije za elektronske medije.

U ime nevladinih organizacija Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Institut Alternativa (IA) i Juventas

Goran Đurović, član radne grupe za izradu Predloga Zakona o izmjenam i dopunama zakona o elektronskim medijima

Akcije uklanjanja kontaminiranog pribora za injektiranje droga maj 2015. Godine

Terenski radnici NVO Juventas su tokom prvih deset dana mjeseca maja organizovali 4 akcije čišćenja kontaminiranog pribora za injektiranje droga. Ovom prilikom čistili su lokacije u Glavnom gradu- šetačku zonu i groblje na brdu Gorica, atomsko sklonište u naselju Stari aerodrom, napuštene vojne objekte na pruži između naselja Drač i Stari aerodrom i suteran zgrade u strogom centru grada.

Tokom akcije čišćenja sakupljene su četiri specijalizovane kutije kontaminiranog pribora koja će biti odnijete u Klinički centar Crne Gore radi uništenja po propisanoj proceduri.

U okviru programa smanjenja štete Juventasa, čije su aktivnosti usmjerene na podizanje kvaliteta života korisnika droga, organizuju se periodične akcije čišćenja lokacija u lokalnoj zajednici, dok su dvije od pomenute četiri lokacije očišćene nakon što su građani obavijestili Juventas o postojanju istih.

Koristimo priliku da pozovemo građane da nas informišu ukoliko primijete odbačene špriceve i igle, kako bi pribor sakupile osobe koje su obučene za ovu vrstu aktivnosti.

Našoj organizaciji se možete obratiti pozivom na sljedeće brojeve telefona - 067/ 350-264 i 067/ 350-364, kao i slanjem e.mail-a na juventas@t-com.me

ZAŠTO VOZAČ ŠTITI SLUŽBENI AUTOMOBIL OD VANDALA

Neobična, i na momente komična scena u kojoj ministar ljudskih i manjinskih prava ili njegov vozač mijenja tablice na službenom automobilu na čije korišćenje ima pravo tokom 24h dnevno prijeti da se pretvori u dramu ministrovog ličnog vozača koji je preuzeo na sebe krivicu.

Lični vozač ministra Numanovića tvrdi da je on mijenjao tablice jer je htio da zaštiti državnu imovinu, službeno vozilo od vandala, koji automobilu prijete jer je Ministar učestvovao u Povorci ponosa. S tim u vezi nameće se nekoliko pitanja.

Koliko dugo je ministar Numanović bio izložen prijetnjama, odnosno u kom periodu mu je bila ugrožena sigurnost? Da li su nadležne institucije o tome obaviještene? Ako nisu, zašto su izostale prijave nadležnim institucijama, jer lični vozač ministra tvrdi da su i u martu 2015. kada su uslikane poslednji put lažne tablice na ministrovom autu, postojale prijetnje. Ako jesu, zašto je izostala reakcija nadležnih organa, pa je vozač morao sam da "kamufliira" automobil?

Da li je ministar Numanović pokrenuo disciplinski postupak, nakon što se upoznao sa medijskim navodima o mijenjaju tablica na službenom automobilu? Ako jeste, zašto nije o tome obavijestio javnost? Ako nije, zašto je prikrivao odgovornost svog vozača i da li ga to čini i dalje dostojnim funkcije koju obavlja?

Zašto je, zapravo, vozač mijenjao tablice i da li je o tome obavijestio ministra? Ako jeste, onda je ministar saučesnik u ovom djelu. Ako nije, onda ministar nema autoritet nad svojim ličnim vozačem, što je zabrinjavajuće.

Da li je vozač pominjanjem Povorke htio da ukaže na nivo homofobije u Crnoj Gori? Ako jeste, očekujemo ga na novoj Povorci i potrudimo se da sa institucijama ispregovaramo garantovanje potpune bezbjednosti. Ako nije, odnosno ako Povorka za njega zbog ličnog animoziteta prema LGBT osobama predstavlja razlog zbog kog bi on rado vršio vandalstvo nad imovinom onog ko je dio Povorke, onda je odgovornost ministrova što je osobu sa takvim vrijednosnim stavovima angažovao na poziciji ličnog vozača.

Zabrana tribine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću NA UNIVERZITETU PRAVA TREBA DA ODBRANI ZNANJE, A NE POLICIJA

U svijetlu događaja na Filozofskom fakultetu koji je predstavio negativnu stranu dijela akademske, prije svega, studentske zajednice u Crnoj Gori NVO Juventas smatra da je neophodno ukazati na sljedeće:

Pored poraznog stava dijela budućih nastavnika/profesora da fakultet može biti mjesto na kom se mogu dogoditi "nemile scene", te činjenice da su juče fasada ove institucije osvanula "ukrašena" grafitima koji predstavljaju jedan od najočiglednijih primjera govora mržnje,

zaboravlja se da su, u drugim zemljama, upravo studenti ovog fakulteta bili pokretači promjena za vrijednosno bolje društvo.

Stav o važnosti studentskog aktivizma ka kreiranju boljeg i inkluzivnijeg društva dodatno je podržan u izjavi rektorke Radmile Vojvodić koja je povodom 4. aprila tj. Dana studenata izjavila da "Dan studenata koji obilježavamo sjeća na studentsko žrtvovanje za ideale antifašizma, slobodne misli i pravednog društva i upućuje na aktivistički studentski duh, kao i mar za opšte društvene vrijednosti".

Postavlja se pitanje, da li se izgubio mar za opšte društvene vrijednosti na Filozofskom fakultetu, za poštovanje drugog i drugačijeg, za poštovanje slobode misli, prava na informaciju, razmjenu mišljenja isl. na kojem se, a to posebno ne smijemo zaboraviti, svoja osnovna i specijalistička znanja stiže 80% budućih nastavnika i profesora koji će predavati u osnovnim i srednjim školama. Želimo vjerovati da poštovaoci principa jednakosti i antidiskriminacije nisu uspjeli dovoljno da se u ovoj situaciji izbore za svoj stav, ali jesu brojni ili brojniji. U isto vrijeme očekujemo reakciju Rektorata u pravcu podrške inicijativama za uspostavljanje sigurnog univerzitetskog okruženja koji neće morati čuvati policija pri pojavi različitog stava, uvjeravanja ili pri ispoljavanju seksualne orijentacije različite od heteroseksualne.

Uspostavljanje osnovnih preventivnih mehanizama je od velike važnosti kako bi ova i sve ostale univerzitetske jedinice imale mogućnost da grade kulturu zdravlja, dobrobiti, mira, tolerancije, bezbjednosti i poštovanja. Jedan od svijetlih primjera uspješne saradnje između nevladinog sektora i obrazovne institucije jeste saradnja između NVO Juventas i Medicinskog fakulteta Univerziteta Crne Gore. U oktobru 2014. godine ovaj fakultet je usvojio Antidiskriminacionu politiku u kojoj se nedvosmisleno posvetio zaštiti sadašnjih i budućih studenata/kinja, akademskog i neakademskog osoblja od diskriminacije, uznemiravanja i/ili zlostavljanja po bilo kom osnovu, te jasno naglasio obavezu da se zaštite temelji akademskih sloboda kao i sloboda izražavanja i udruživanja, na način na koji će podržavati okruženje u kojem studenti i akademsko i neakademsko osoblje mogu ostvariti pristup svim informacijama i učestvovati u otvorenoj raspravi o svim pitanjima.

Pored svega navedenog, ipak vjerujemo da je vrijeme za drugačije promatranje sebe i drugih i vrijeme za obrazovanje sazdano na vrijednostima demokratije, ljudskih prava i jednakih mogućnosti, te da je i na Filozofskom, kao i na drugim fakultetima veliki broj studenata koji ove pojmove istinski razumiju i slijede.

S poštovanjem,

JELENA ČOLAKOVIĆ

PROGRAMSKA DIREKTORICA

NVO JUVENTAS

ZDRAVLJE CRNOGORSKIH GRAĐANA NE SMIJE BITI PREDMET TRGOVINE

Nestašice lijekova u Crnoj Gori su neuobičajeno česta pojava, što ugrožava zdravlje ljudi i osnovna prava pacijenata. Ovom je doprinio i krajnje neodgovoran odnos donosilaca odluka u zdravstvenom sistemu. U više navrata, nestašica lijekova je bila uzrokovana poništavanjem postupaka javnih nabavki. Naime, zbog nepoznavanja Zakona o javnim nabavkama, neadekvatnog planiranja nabavki, neblagovremenog pokretanja postupaka nabavki, diskriminatorskih uslova koji se postavljaju u zahtjevima za dodjelu ugovora, naručiocu prave ozbiljne propuste prilikom sprovođenja nabavki, zbog kojih se cio postupak nabavke obustavlja. S druge strane, sami naručiocu se žale na komplikovane tenderske procedure, duge rokove za podnošenje žalbi i duge procese rješavanja po žalbama u svakoj fazi postupka javne nabavke.

No, danas imamo i dodatni izazov. Za lijekove koji su nabavljeni – nema novca. Budžet predviđa jedan euro za izmirenje višemilionskog duga prema veletrgovnicima, koje sasvim opravdano prijetite da će obustaviti isporuku svih lijekova.

Dakle u situaciji smo da država vrlo teško nabavlja lijekove, a kada ih i nabavi ne predviđa dovoljno sredstava da ih plati. Čija je to odgovornost? Ministarstva zdravlja koje je predlagalo budžet? Ministarstva finansija koje je kontrolisalo prijedlog? Skupštinskog odbora ili poslanika koji podižu ruku da odobre dokument sa kojim nisu u potpunosti upoznati? U svakom slučaju, znamo ko će ovaj dug da plati. Montefarm će sa kamatnom stopom od 3% podići kredit da isplati veletrgovnicima, što znači novih pola miliona iz džepa građana odlazi zbog nepažnje nadležnih institucija.

Kao zemlja sa vrlo malim izdvajanjima za zdravstvo po glavi stanovnika, gorućim problemom nedostatka sredstava za obezbjeđivanje adekvatne zdravstvene zaštite, ovakvi skupi propusti su nedopustivi. Što je još važnije, potrebno je prekinuti sa praksom „nestašica“ lijekova iz različitih razloga – zdravlje crnogorskih građana nije nešto što se poklanja uz mandat.

Kao Koalicija NVO za društvene promjene, koja se okupila oko pitanja od važnosti za smanjenje siromaštva, posebno naglašavamo da problem nestašice lijekova koji je već realnost za pojedine pacijente posebno pogađa siromašnije slojeve društva, koji nemaju mogućnost obezbjeđivanja potrebnih lijekova putem privatnih nabavki.

S toga apelujemo na sistemsko rješavanje probleme nedostatka lijekova sa posebnom pažnjom prema pojedinim posebno osjetljivim grupama pacijenata.

Članice Koalicije za društvene promjene: NVO Juventas, SOS telefon, NVO Centar za građansko obrazovanje, NVO Centar za romske inicijative, NVO CeMI, NVO Udruženje mladih sa hendikepom, NVO Ekvista, Queer Montenegro, NVO „Naše doba“ i NVO CAZAS

Održana Nacionalna konferencija Unije srednjoškolaca Crne Gore “SREDNJOŠKOLSKI STAV”

Poštovani/a,

Obavještavamo vas da je konstituisana nova Unija srednjoškolaca Crne Gore na izornoj konferenciji održanoj u periodu od 26. do 28. marta 2015. u Budvi. Unija srednjoškolaca Crne Gore prema svom Statutu predstavlja krovnu organizaciju učeničkih parlamenata svih srednjih škola u Crnoj Gori. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju, definisano je da se učenički parlament jedne škole sastoji od predstavnika svih odjeljenja te škole, čime je Unija srednjoškolaca Crne Gore i krovna organizacija svih srednjoškolaca, a njeni predstavnici su birani demokratskim putem od strane 83 delegata Nacionalne konferencije.

Delegati Nacionalne konferencije su ustanovili zvanične organe UNSCG i učenike koji će obavljati konkretne funkcije: Skupštinom će u ovom mandatu predsjedavati Milić Dujović iz pljevaljske Gimnazije „Tanasije Pejatović“, dok će njegova zamjenica biti Ivana Zorić, učenica SSŠ „Vukadin Vukadinović“, iz Berana. Funkciju sekretara skupštine će obavljati Elma Radončić, učenica SMŠ „Bećo Bašić“ iz Plava. Funkciju predsjednika Upravnog odbora i zastupnika udruženja u dvogodišnjem mandatu će obavljati Jovan Bojović, učenik Gimnazije „Miloje Dobrašinić“ iz Bijelog Polja. Koordinator aktivnosti za jug je Mićan Andrijašević, učenik Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole iz Bara, Radosav Razić, učenik srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“, iz Podgorice, će biti zadužen za aktivnosti u centralnom dijelu države, dok je za sjeverni dio zadužena Anđela Stešević, učenica SMŠ „17. septembar“ sa Žabljaka. Funkciju PR-a UNSCG će obavljati Andrea Mićanović, učenica Gimnazije „Slobodan Škerović“, iz Podgorice. Koordinator zadužen za međunarodne odnose biće Filip Radojević, učenik Gimnazije „Panto Mališić“, iz Berana. Članica UO zadužena za prikupljanje sredstava je Edina Babajić, učenica Srednje medicinske škole „Dr Branko Zogović“, iz Berana.

Nacionalna konferencija predstavlja glavni dio projekta “Srednjoškolski stav”, koji sprovode NVO Juventas i Unija srednjoškolaca Crne Gore, uz saradnju i finansijsku podršku Schüler Helfen Leben - SHL fondacije. Glavni cilj projekta se odnosi na jačanje demokratskih potencijala mladih ljudi u Crnoj Gori i njihovog aktivnog učešća u društvu, kroz izgradnju nacionalne krovne organizacije sastavljene od učeničkih parlamenata svih crnogorskih srednjih škola. Projekat je ujedno i podržan od strane Ministarstva prosvjete Crne Gore.

Konferenciju su otvorili izvšna direktorica NVO Juventas-a Ivana Vujovic, Amir Šulović iz UNSCG-e i Ansgar Seng iz SHL-a, nakon čega su gosti iz regiona Lazar Bulić iz Unije srednjoškolaca Srbije i Filip Markanović iz Udruge srednjoškolaca Hrvatske, kroz primjere pozitivne prakse u radu svojih organizacija istakli važnost omladinskog aktivizma i participaciji u procesima donošenja odluka, kao i značaj postojanja ovakve organizacije za svakog srednjoškolca ponaosob.

Drugog dana konferencije uvodna izlaganja su imali predstavnici institucija koje se bave omladinskom i obrazovnom politikom i to, samostalna savjetnica Vidosava Kaščelan ispred Zavod-a za školstvo i Krsto Vukadinović ispred Uprave za mlade i sport, koji su pozdravili ideju o osnivanju Unije kao ključne ne samo za dalje unapređenje kvaliteta formalnog i

neformalnog obrazovanja, već i povezivanje srednjoškolaca, bolje komunikacije i koordinacije u i sa vaspitno-obrazovnim institucijama.

U sklopu drugog dana konferencije delegati UNSCG su na Generalnoj skupštini jednoglasno usvojili Statut i Poslovnik o radu. Nakon usvajanja reprezentativnih dokumenata Unije, izglasan je i novi menadžment

UNSCG-e sastavljen upravo od njih samih, u cilju građenja Unije kao reprezentativnog tijela koje zastupa interese svih srednjoškolaca na nacionalnom nivou.

U zaključcima konferencije napravljen je inicijalni plan rada u kom je akcenat stavljen na unapređenje stručnih praksi u srednjim stručnim školama, standardizaciju rada učeničkih parlamenata, promovisanje učeničkog aktivizma i humanitarne aktivnosti.

Za sva dodatna pitanja, stojimo Vam na raspolaganju.

“Priče o svakodnevnim etičkim dilemama” u Ulcinju, Pljevljima i Žabljaku

“Priče o svakodnevnim etičkim dilemama” je naziv projekta u okviru koga su u utorak (17. 3. 2015) i četvrtak (19. 3. 2015) nevladine organizacije Juventas i ATAK, uz finansijsku podršku Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, sprovele radionice sa srednjoškolcima iz Ulcinja, Pljevalja i Žabljaka. Na radionicama su razgovarali o etičkim dilemama pri donošenju svakodnevnih odluka imajući u vidu trenutna systemska ograničenja i prepreke, probleme u sprovođenju zakona i ljudskih prava, korupciju itd. Svoje lične priče na radionicama podijelili su i neki od učesnika projekta koji je Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori sprovela u saradnji sa poznatom američkom organizacijom koja se bavi scenskom umjetnošću (umjetničkim pripovijedanjem) “The Moth” i lokalnim partnerima, nevladinim organizacijama “Juventas”, “ATAK” i “MAYAA” (Crnogorsko-američko udruženje bivših učesnika programa obrazovne razmjene u SAD), od 31. avgusta do 6. septembra 2014. Projekat je obuhvatio seriju radionica pod istim nazivom “Priče o svakodnevnim etičkim dilemama” za posebno odabranu grupu crnogorskih srednjoškolaca i studenata, koje su okončane sa dva javna izvođenja na kojima su srednjoškolci i studenti govorili lične priče publici.

Cilj programa je da osnaži mlade da govore o problemima sa kojima se susreću i mobiliše ih da aktivno učestvuju u rješavanju problema, utičući na solidarnost i podizanje integriteta mladih, odnosno smanjujući njihovu spremnost da učestvuju u društveno neprihvatljivom ponašanju, korupciji i kršenju ljudskih prava.

Hitno uspostaviti nesmetanu metadonsku terapiju

Povodom protesta pacijenata koji su uključeni u program detoksikacije ili supstitucione terapije metadonom u Baru, te povećanom broju pritužbi pacijenata iz metadonskih centara iz Kotora i Bara, te Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pozivamo na hitno rješavanje brojnih problema iz oblasti supstitucione terapije korisnika droga, ne samo u Baru i Kotoru, već i u drugim gradovima Crne Gore. Problemi neadekvatne ponude supstitucione terapije nisu samo vezani za nedostatak medikamenata.

Metadonska terapija u Crnoj Gori postoji od 2005. godine. Pohvalni su dosadašnji napori i postignuti rezultati, ali, u vidu treba imati položaj ovih pacijenata kojima propusti u tretmanu, poput nedostatka medikamenata mogu u značajnoj mjeri ugroziti zdravlje. Pacijent, koji nema pristup metadonu prolazi kroz tešku kako fizičku, tako i psihičku krizu i u velikom je iskušenju da uzimanjem opoida dodatno ugrozi svoje zdravlje.

Potrebno je i hitno omogućiti uspostavljanje metadonske supstitucione terapije u zatvorskim uslovima, te neometan nastavak terapije za sve osuđenike, pa i one koji prije služenja kazne zatvora nisu bili osiguranici Doma zdravlja Podgorica. Nedostatak medikamenata za pacijente koji se nalaze na supstitucionom tretmanu metadonom u zatvorskim uslovima je čak i naglašeniji problem, jer za razliku od pacijenata u zajednicima, kojima je ponuđena kakva takva mogućnost liječenja tokom nedostatka metadona, pacijenti koji se nalaze na odsluženju zatvorske kazne nemaju druge opcije.

Naglašavamo i da je metadon samo jedan vid supstitucije. U gotovo svim zemljama u kojima se praktikuje supstitucija, pa čak i u zemljama regiona, poput Srbije i Hrvatske, već je uvedena supstituciona terapija buprenorfinom, za koju mnoge studije pokazuju da na individualnom planu može biti značajno efikasnija. Stoga, smatramo da je neophodno što skorije uvođenje buprenofinske terapije u tretman opijatskih zavisnika. Iako se buprenorfin u Crnoj Gori još uvijek ne koristi kao supsticiona terapija, negova upotreba je bila planirana „Nacionalnim strateškim odgovorom na droge 2008-2012“ kao i Stretegijom čija je realizacija u toku.

Potrebno je unaprijediti kompletan ambijent u Crnoj Gori u odnosu na tretman zavisnika u vaninstitucionalnim formama tretmana, počev od regulisanja ove oblasti odgovarajućim propisima, do unaprjeđenja postojećeg i podsticanja formiranja novih kapaciteta ovog vida tretmana u Crnoj Gori i pružanja više pažnje i podrške od strane donosilaca odluka na svim nivoima.

Uzevši u obzir da u Podgorici živi trećina ukupnog stanovništva Crne Gore, mišljena smo da postojeće kapacitete liječenja ovim tretmanom u Glavnom gradu treba hitno proširiti i prilagoditi broju onih koji traže pomoć u liječenju zavisnosti. Ustav garantuje jednaka prava svim građanima, Zakon o pravima pacijenata jednak pristup zdravstvenoj zaštiti svim osiguranicima, pa tako i svima onima koji su oboljeli od bolesti zavisnosti.

Zaključujemo činjenicom da pored naših humanih obaveza kao društva, prema svima kojima je potrebna pomoć u liječenju, postoje i mnogobrojne međunarodne studije koje pokazuju da liječenje zavisnika supstitucionom terapijom metadonom i buprenorfinom, smanjuje stopu

kriminaliteta, te ukupne troškove administracije države u smislu troškova policije, tužilaštva, sudstva i izdržavanja zatvorske kasne. Takođe, supstituciona terapija kao i program zamjene sterilnog pribora, predstavlja jedan od učinkovitijih načina prevencije širenja HIVa i hepatitisa C.

Nacionalna konferencija Unije srednjoškolaca Crne Gore. Poziv za učešće otvoren do 15. februara

Poštovani/a,

Obavještavamo Vas da su Unija srednjoškolaca Crne Gore i NVO Juventas otvorili poziv za prijavljivanje za učešće na Nacionalnoj konferenciji Unije srednjoškolaca Crne Gore, koja će se održati sredinom marta 2015. godine. Pravo učešća imaju svi srednjoškolci i srednjoškolke iz Crne Gore, a prioritet imaju oni koji su članovi učeničkog parlamenta svoje škole. Na Nacionalnoj konferenciji će se konstituisati nova tijela Unije srednjoškolaca.

Unija srednjoškolaca Crne Gore predstavlja krovnu organizaciju srednjoškolskih parlamenata. Osnovni cilj organizacije jeste umrežavanje i zajedničko djelovanje srednjoškolaca. Na taj način su u mogućnosti da efikasnije rješavaju probleme sa kojima se susreću, sprovode zajedničke projekte i ostvaruju bolju saradnju sa srednjoškolcima iz regiona. Ovakav vid umrežavanja srednjoškolaca je prisutan u gotovo svim zemljama Evrope.

Zakon o Opštem zakonu o obrazovanju i vaspitanju Crne Gore navodi da: - Učenici jednog odjeljenja obrazuju odjeljensku zajednicu, - Učenici svih odjeljenja obrazuju učenički parlament, - Ovlašćenja i način rada učeničkog parlamenta bliže se utvrđuju Statutom škole. U važećem Zakonu se navodi i to da predstavnici učeničkog parlamenta imaju pravo da učestvuju u radu stručnih organa škole kada se raspravlja o pitanjima koja su od interesa za učenike (učenički standard, slobodne aktivnosti i slično).

Nacionalna konferencija ujedno predstavlja dio projekta "Srednjoškolski stav", koji sprovode NVO Juventas i Unija srednjoškolaca Crne Gore, uz saradnju i finansijsku podršku Schüler Helfen Leben - SHL fondacije. Glavni cilj projekta se odnosi na jačanje demokratskih potencijala mladih ljudi u Crnoj Gori i njihovog aktivnog učešća u društvu, kroz izgradnju nacionalne krovne organizacije sastavljene od učeničkih parlamenata svih crnogorskih srednjih škola. Projekat je dobio peporuku Ministarstva prosvjete Crne Gore. U prethodnom polugodištu projektni tim je organizovao panele u gotovo svim srednjim školama u Crnoj Gori.

Nacionalna konferencija će obuhvatiti oko 100 učesnika/ca iz svih crnogorskih srednjih škola. Važno je istaći da će svi odabrani učesnici Konferencije (dvoje učenika po školi) imati priliku da se prijave za članstvo i rad u Uniji, kao i da usvajaju znanja i čuju iskustva kolega iz Crne Gore i regiona. Svi troškovi učesnika/ca Konferencije biće u potpunosti pokriveni, uključujući transport, smještaj, hranu i radni material.

Da bi se apliciralo, potrebno je da zainteresovani popune i pošalju aplikaciona formu na e-mail adresu Unije srednjoškolaca Crne Gore (unijasrednjoskolacacg@gmail.com), i to do 15. 02. 2015. godine. Aplikaciona forma se može pronaći na web portalu Juventas-a www.juventas.co.me, Facebook stranici Unije srednjoškolaca Crne Gore, ili putem obraćanja svom školskom pedagogu ili psihologu.

Molimo Vas da objavite ovu informaciju koja je namjenjena svim zainteresovanim srednjoškolcima u Crnoj Gori. Unaprijed se zahvaljujemo na saradnji i podršci.

Srdačan pozdrav,

JUVENTAS TIM

Poziv za prijavu na Nacionalnu konferenciju Unije srednjoškolaca Crne Gore

Poštovani/a,

Obavještavamo Vas da je u toku prijava za učešće na Nacionalnoj konferenciji Unije srednjoškolaca Crne Gore, koja će se održati sredinom marta 2015. godine. Pravo učešća imaju svi srednjoškolci i srednjoškolke iz Crne Gore, a prioretet imaju oni koji su članovi učeničkog parlamenta svoje škole.

Unija srednjoškolaca Crne Gore predstavlja krovnu organizaciju srednjoškolskih parlamenata. Osnovni cilj organizacije jeste umrežavanje i zajedničko djelovanje srednjoškolaca. Na taj način su u mogućnosti da efikasnije rješavaju probleme sa kojima se susreću, sprovode zajedničke projekte i ostvaruju bolju saradnju sa srednjoškolcima iz regiona. Ovakav vid umrežavanja srednjoškolaca je prisutan u gotovo svim zemljama Evrope.

Nacionalna konferencija ujedno predstavlja dio projekta "Srednjoškolski stav", koji sprovode NVO Juventas i Unija srednjoškolaca Crne Gore, uz saradnju i finansijsku podršku Schüler Helfen Leben - SHL fondacije. Glavni cilj projekta se odnosi na jačanje demokratskih potencijala mladih ljudi u Crnoj Gori i njihovog aktivnog učešća u društvu, kroz izgradnju nacionalne krovne organizacije sastavljene od učeničkih parlamenata svih crnogorskih srednjih škola. Projekat je ujedno i podržan od strane Ministarstva prosvjete Crne Gore.

Kao glavni dio projekta, Nacionalna konferencija će obuhvatiti oko 100 učesnika/ca iz svih crnogorskih srednjih škola. Važno je istaći da će svi odabrani učesnici Konferencije (dvoje učenika po školi) imati priliku da se prijave za članstvo i rad u Uniji, kao i da usvajaju znanja i čuju iskustva kolega iz Crne Gore i regiona. Svi troškovi učesnika/ca Konferencije biće u potpunosti pokriveni, uključujući transport, smještaj, hranu i radni material.

Da bi se apliciralo, potrebno je da zainteresovani popune i pošalju aplikativnu formu na e-mail adresu Unije srednjoškolaca Crne Gore (unijasrednjoskolacacg@gmail.com), i to do 15.02.2015. godine. Aplikativna forma se može pronaći na web portalu Juventas-a

www.juventas.co.me, Facebook stranici Unije srednjoškolaca Crne Gore, ili putem obraćanja svom školskom pedagogu ili psihologu.

Molimo Vas da objavite ovu informaciju koja je namjenjena svim zainteresovanim srednjoškolcima u Crnoj Gori. Unaprijed se zahvaljujemo na saradnji i podršci.

Srdačan pozdrav,

JUVENTAS TIM

tel/fax: 020/657-098

e-mail: juventas@t-com.me

www.juventas.co.me

PODRŽAVAMO SPREČAVANJE ŠIRENJA GOVORA MRŽNJE

Podgorica, 29. januar 2015. godine

Nevladine organizacije posvećene zaštiti ljudskih prava i sloboda LGBT osoba - "Juventas", "LGBT Forum Progres", "Crnogorska LGBTIQ Asocijacija - Kvir Montenegro", "LGBTIQ Socijalni Centar" i "Institut za razvoj LGBT turizma" - zajednički snažno pozdravljaju uklanjanje grafita sa govorom mržnje prema LGBT osobama s javnih površina na području Podgorice, glavnog grada Crne Gore.

Grafiti s govorom mržnje prema LGBT zajednici usmjereni su protiv njene ravnopravnosti i bezbjednosti kao i njenog šireg društvenog prihvatanja.

Aktuelna gradska administracija, na čelu sa gradonačelnikom Slavoljubom Stijepovićem, pokazala je posvećenost prema ovom, izraženom, društvenom pitanju koji je godinama ignorisan i neravnopravno tretiran od strane vlasti.

Iskazujemo našu snažnu podršku naporima gradonačelnika Stijepovića da se Podgorica nastavi razvijati kao otvoren, demokratski, moderan, inkluzivan i tolerantan grad u kojem LGBT osobe žive bezbjedno i prihvaćeno.

Posljednje aktivnosti gradske administracije daju nadu da će komunalna policija u budućem periodu, po pitanju ovog izraženog problema, efikasno djelovati po službenoj dužnosti te da će kontinuirano uklanjati preostale grafite i u slučaju da njihovo postojanje nije prijavljeno.

Očekujemo i zahtijevamo da slične aktivnosti, po pitanju uklanjanja govora mržnje, prema bilo kome, s javnih površina, budu pokrenute i u drugim opštinama Crne Gore.

Vjerujemo da uklanjanje svih neprimjerenih i društveno neosviješćenih grafita predstavlja i kvalitetnu poruku prema turistima koji posjećuju Crnu Goru, i uživaju u njenim kulturnim i prirodnim resursima i potencijalima.

Uskoro primjena smjernica za postupanje stručnih službi srednjih škola u radu sa LGBT adolescentima

U crnogorskim srednjim školama uskoro će početi primjena "Smjernica za postupanje stručnih službi u radu sa LGBT adolescentima" kreiranih u saradnji između NVO Juventas i Ministarstva prosvjete.

Ovaj dokument predstavlja ključni doprinos u segmentima podrške mladima, prevencije diskriminacije, uznemiravanja i/ili zlostavljanja, ali i reagovanja na ove pojave u periodu adolescencije.

Izradi smjernica prethodilo je istraživanje među srednjoškolcima o stavovima vezanim za seksualnost, seksualnu orijentaciju i partnerskim odnosima, koje je realizovala NVO Juventas, a koje je utvrdilo da je bezbjednost mladih LGBT osoba ili osoba koje su percipirane kao LGBT u školskom okruženju na veoma niskom nivou.

Dodatno, istraživanje je pokazalo i podijeljene stavove srednjoškolaca u odnosu na LGBT osobe i na postojanje homofobije i transfobije u srednjoškolskom okruženju i nedovoljnu informisanost učenika/ca u vezi sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetima.

Rezultati istraživanja nedvosmisleno su ukazali na neophodnost uspostavljanja posebne podrške mladim LGBT osobama u srednjim školama, kroz izgradnju stavova zasnovanih na činjenicama, sistematskim, kontinuiranim i sveobuhvatnim pristupima rješavanju nasilja u srednjim školama.

Potrebno je imati u vidu da se učenici/e, nažalost, rijetko obraćaju za pomoć i podršku psiholozima i pedagozima koji čine stručne službe, najčešće iz straha od dodatnog odbacivanja i osuđivanja. Stoga su smjernice za rad stručnih službi nastale kao doprinos u prevazilaženju prepreka u kvalitetnom, ispunjenom, cjelovitom odrastanju LGBT mladih osoba.

Smjernice predstavljaju rezultat jednogodišnjeg zajedničkog rada Ministarstva prosvjete i Juventasovog tima koji radi na implementaciji projekata u okviru programa promocije i zaštite ljudskih prava.

Predstavljanje smjernica stručnim službama u srednjim školama započelo je u decembru 2014. i biće nastavljeno tokom 2015. godine, kao i njihovo dalje unapređenje sa ciljem što kvalitetnije primjene u praksi.

Juventas podnio pritužbu Ombudsmanu povodom informacija o navodnom nasilju nad zatvorenicima

Povodom nemilih dešavanja koji su se dogodili u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Podgorici u srijedu 13. januara, NVO Juventas izražava duboku zabrinutost i ukazuje na neophodnost nesumnjivog utvrđivanja okolnosti pod kojim je došlo do sukoba zatvorenika i

službenika Zavoda, kao i da se ispituju navodi o mogućem prekoračenju ovlašćenja neposredno nakon samog događaja, te tokom noći i jutarnjih sati 14. januara.

NVO Juventas osuđuje bilo koju vrstu nasilja i podržava primjenu zakonskih ovlašćenja u mjeri u kojoj su neophodna da se uspostavi red i zaštite bezbjednost i životi lica koje borave na izdržavanju kazne zatvora kao i zaposlenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

NVO Juventas podnio je Zaštitniku ljudskih prava pritužbu sa ciljem da upozna Zašitnika sa informacijama o navodnom nasilju nad zatvorenicima koji su učestvovali u sukobima, a nakon samog incidenta. Ove informacije NVO Juventas dostavljene su od strane porodice jednog od zatvorenika. U tom pravcu očekujemo blagovremen i dosledan posupak utvrđivanja okolnosti sproveden od strane Institucije Zaštitnika.

Smatramo da je nužna brza i efektivna reakcija državnog tužilaštva kojom će se utvrditi okolnosti pod kojim je došlo do sukoba između zatvorenika i službenika ZIKS-a, da li je došlo do prekoračenja ovlašćenja prilikom uspostavljanja reda i da li je nakon incidenta došlo do torture nad zatvorenicima. Takođe, je ključno utvrđivanje odgovornosti svih učesnika, poštujući osnovne postulate krivičnog postupka, prije svega prava na odbranu i pretpostavku nevinosti.

Ovo je neophodno radi uspostavljanja redovnog funkcionisanja ZIKS-a, ponovnog uspostavljanja i jačanja povjerenja između zatvorenika i službenika ZIKS-a, ali stvaranja uslova za nesmetano odvijanja svih programa čiji je cilj podrška osuđenima na putu njihove resocijalizacije i reintegracije u društvo.

Ovakvi događaji ukazuju u kojoj mjeri je potrebno posvetiti pažnju razvoju održivog i djelotvornog sistema izvršenja krivičnih sankcija i prevenirati buduće događaje kojim se ugrožava njegovo funkcionisanje.